

Οδύσσεια
Ταξιδιωτάι. 1666.

ΣΤΙΛΠΩΝΟΣ Π. ΚΥΡΙΑΚΙΔΟΥ

Καθηγητού του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

Ο ΚΑΠΟΥΚΙΝΟΣ ROBERT DE DREUX ΣΤΗ ΘΡΑΚΗ ΣΤΑ 1666

Μέσα στη φτώχεια που έχουμε από ειδήσεις για τα σκοτεινά χρόνια της τουρκοκρατίας οι πληροφορίες που μας δίνουν οι Ευρωπαίοι ταξιδιωτές, όσοι έτυχε στα χρόνια αυτά να περάσουν απ' τις ελληνικές χώρες είναι πράγματι πολύτιμες. Δεν πρέπει βέβαια να περιμένει κανένας απ' αυτές πάντα πολύ σπουδαία πράγματα, γιατί περαστικοί όπως ήταν δεν είχαν τον καιρό ούτε και το σχολό να εξετάσουν με προσοχή τον τόπο μας και να δώσουν ολόκληρη την εικόνα του. Αυτό μονάχα για λίγους μπορεί να ειπωθεί. Οι περισσότεροι προοδισαν για άλλες δουλειές, και το συνηθέστερο μαζί με διάφορες επαγγελματικές αποστολές και στα δρόμους τους άπλωσαν όσα έβλεπαν σημειώνον ότι τους έκανε κάποια έντυπωση ανάλογα με την ιδιοσυγκρασία και τα ιδιαίτερα ενδιαφέροντα του καθενός. Γι' αυτό και οι πληροφορίες των δεν είναι συστηματικές και μερικές μάλιστα φορές όχι και πολύ σωστές. Άλλες φορές στο βιαστικό πέρασμά τους δεν προφταίνουν να αντιληφθούν καλά καλά ότι βλέπουν ή δεν ακούν καλά τα όνόματα και τα παραμορφώνουν ή δεν καταλαβαίνουν καλά και παρεξηγούν ότι τους λές, κι άλλες φορές δίνουν πίστη και προσοχή ο' ότι ακούσουν απ' τους ντόπιους, που δεν τους λέν πάντα την αλήθεια, καμιά φορά δέ για να κάνουν φαίνεται περισσότερη έντυπωση στους άπλοϊκούς αναγνώστες τους τερατολογούν και οι ίδιοι. Μ' όλα αυτά κοντά στο τίποτα οι πληροφορίες που βρίσκουμε στα ταξειδιωτικά βιβλία είναι κάτι τι, άρκει να μη τους παραδεχόμαστε ανεξέταστα, αλλά με κάποια προσοχή και κριτική.

Είπαμε παραπάνω πως οι περισσότεροι απ' τους ταξιδιωτές δεν ταξίδευαν για περιήγηση, αλλά για άλλες δουλειές, και το συνηθέστερο πήγαιναν και ήρχονταν απ' την Κωνσταντινούπολη. Γι' αυτό και οι πληροφορίες τους σχετίζονται με τους τόπους, που βρίσκονται άπάνω στους μεγάλους δρόμους, που πάν προς την Κωνσταντινούπολη. Για τη Θράκη δυο μεγάλοι δρόμοι είναι που οδηγούν απ' την Ευρώπη προς την Πόλη. Ο

Θρα-
κία
εστ
Πε
Θρα-
κία
Σείηρο
1728
Σείηρο
Αγ. Β'

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Τελευτών ὁ Ὀβίδιος ὑπεραμύνεται ἑαυτοῦ διὰ μακρῶν ὅτι ἀδίκως ἐξωρίσθη καὶ καταλήγει διὰ τῶν ἐξῆς.

«Ἀφοῦ δὲν μοι παρέχεται τὸ δικαίωμα νὰ παραμείνω εἰς τὴν πατριίδα μου, ζητῶ τοῦλάχιστον, ὅπως δυνηθῶ πλησίον σου νὰ ζήσω ἐν ἀσφαλείᾳ εἰς τὴν ξένην ταύτην χώραν».

Τοιαύτη ἦτο ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Ὀβιδίου. Ἄλλ' ἄρα γε ἠξιώθη ἀπαντήσεως ἐκ μέρους τοῦ Κότυς; Ἐκ τῶν ὑστέρων κρίνοντες φρονοῦμεν ὅτι ὁ Κότυς παρ' ὄλην τὴν εὐγενῆ ψυχὴν του καὶ τὴν καλὴν θελήσειν του νὰ ἔλθῃ ἀρωγὸς εἰς ἓνα ἱκετεύοντα ποιητὴν θὰ ἐδίστασε νὰ γράψῃ πρὸς τὸν Ὀβίδιον φοβούμενος τὴν ὀργὴν τοῦ αυτοκράτορος, τοῦ ὁποίου ἐξετελείτο αὐστηρὰ διαταγή.

Εἶν' ἀληθὲς ὅτι ὁ Αὐγουστος ἀπέθανε τῷ 14 π. Χ. καὶ ὅτι ὁ Κότυς ἠδύνατο, ἂν ἤθελε, νὰ βοηθήσῃ αὐτόν. Ἄλλ' ἡ ἀτυχὴς μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Αὐγούστου μετὰ τοῦ θείου του συμβουλίου τῆς ὁποίας ἀνεφέρομεν τὰς λεπτομερείας, ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ ἀναλθῇ εἰς ἓνα στοιχειῶδες καθήκον, χωρὶς νὰ δυνηθῇ νὰ φανῇ χρησίμος εἰς τὸν ἀτυχήσαντα ποιητὴν. Καὶ οὕτως ἀπέθνησκε μετ' ὀλίγον τῷ 17 π. Χ. εἰς τὴν ἄεζον ἐκείνην παλαιὰν ὀχυρὰν τῶν Μεταμορφώσεων ποιητῆς.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ἕνας, ὁ πῶς συνηθισμένος, εἶναι ὁ δρόμος πρὸς περῶν ἀπ' τὴν Ἀδριανούπολι, ὁ ἄλλος εἶναι ἡ περίφημη Ἐγνατία ὁδὸς πρὸς ἀρχίζε ἀπ' τὸ Λυρράχιο, περνοῦσε ἀπ' τὴ Θεσσαλονίκη, ξεκολουθοῦσε μὲς ἀπ' τὴ Θράκη καὶ τελείωνε ἔς τὴ Κωνσταντινούπολη. Τοὺς δυὸ αὐτοὺς δρόμους ἀκολουθοῦν ἀπάνω κάτω καὶ σήμερα ἀκόμα οἱ δημοσιεῖς. Τὸν ἕνα ἀπ' αὐτοὺς τοὺς δυὸ, αὐτὸν πρὸς πρὸς τὴ Θεσσαλονίκη ἀκολούθησε ἔς τὰ 1669 καὶ ἡ συνοδεία τοῦ Γάλλου πρεσβευτῆ De la Haye-Vantelet πηγαίνοντας ἀπ' τὴν Κωνσταντινούπολη ἔς τὴ Λάρισα, ὅπου ἔμενε τότε προσωρινὰ ὁ Σουλτάνος γιὰ νὰ βρισκεται πρὸς κοντὰ στὴν Κρήτη, πρὸς τὴν πολιορκουμένην τὰ στρατεύματα τοῦ Μεγάλου Βεζίρη του. Ὁ πρεσβευτὴς πήγαινε γιὰ νὰ τακτοποιήσει μερικεὶς γαλλικὲς ὑποθέσεις, σχετικεῖς μὲ τὰ προνόμια τῶν ξένων στὴν Τουρκία (Capitulations), καὶ μέσα στὴ συνοδεία του εἶχε καὶ τὸν πνευματικὸ τῆς πρεσβεΐας, ἕνα συγγενῆ του καπουκίνο τὸν Robert de Dreux. Ὁ de Dreux αὐτὸς ἦταν τρία χρόνια πρὸς εἶχε ἔρθει ἀπ' τὴ Γαλλία καὶ ἔμενε στὴν Κωνσταντινούπολη γιὰ ἀνεμπνευστὸς τῆς πρεσβεΐας, φιλοπερίεργος δὲ καθὼς ἦταν βροῦκε ὅτι αὐτὸ τὸ ἀγαμέζυ εὐκαιρίας νὰ ταξειδέσει καὶ σ' ἄλλα μέρη τῆς Τουρκίας. Πρῶτα πρῶτα ἐπειδὴ ὁ πρεσβευτὴς ἀναγκάστηκε νὰ ταξειδέσει στὴν Ἀδριανούπολη, ὅπου βρισκόταν ὁ Σουλτάνος, ὁ πῶς Robert τὸν προσέφερε γιὰ νὰ εἶδε τὴν Ἀδριανούπολη. Ἐπειτα βροῦκε εὐκαιρία νὰ ταξειδέσει ἕως τοῦ καὶ στὰ νησιά καὶ στὴ Σύμωρη καὶ στὸ τέλος συνόδευε τὸν πρεσβευτὴ καὶ στὴ Λάρισα, καὶ ἀπ' ἐκεῖ κατέβηκε στὴν Ἀθήνα καὶ στὸ Ναύπλιο, ὅπου μάρκαρε γιὰ τὴ Γαλλία. Τὶς ἐντυπώσεις ἀπ' τὴ διαμονή του στὴν Κωνσταντινούπολη καὶ τὰ ταξίδια του περιέγραψε σὲ μιὰ ἔκθεση, πρὸς τὴν ἐσημείωσε πρῶτα ὁ Omont, ἐξέδωκε δὲ στὰ τελευταῖα χρόνια (1925) ὁ Pernot ἀπὸ ἕνα χειρόγραφο τῆς βιβλιοθήκης τῶν Παρισίων μὲ τὸν τίτλο Voyage en Turquie et en Grèce du R. P. Robert de Dreux aumonier de l'ambassadeur de France (1665—1669) publié et annoté par Hubert Pernot. Paris 1925. (Collection de l'Institut Néo-hellénique. Fasc. 3).

Ὁ de Dreux δὲν ἀνήκει βέβαια ἔς τὴν τάξη τῶν μεγάλων περιηγητῶν, ὅπως ὁ Belon, ὁ Tournefart καὶ ἄλλοι, εἶναι ὅμως περιεργος καὶ φιλομαθὴς καὶ προσεκτικὸς καὶ ἐνδιαφέρεται πολὺ γιὰ τὰ ἀρχαῖα καὶ ὅπου τὰ ἀπαντήσει, δὲν ἀφήνει νὰ τοῦ διαφύγουν. Ἐνδιαφέρεται ἐπίσης καὶ γιὰ τὴ σύγχρονη κατάσταση τῶν κατοίκων καὶ μᾶς δίνει καὶ γι' αὐτὴ χρήσιμες πληροφορίες. Ἐτσι μᾶς περιγράφει τὴν Ἀδριανούπολη, τὴν Κωνσταντινούπολη μὲ τὰ τζαμιά της, τὰ ἱστορικὰ μνημεῖα της καὶ τὰ σαρῶγια της, τὴ Χαλκηδόνα, τὸ Ἐφραπύργιο, τὸ Βόσπορο, καθὼς καὶ τὸ παιδομαζέωμα καὶ τὴν ἀγορὰ τῶν σκλάβων. Ἐπειτα μᾶς διηγεῖται τὸ ταξίδι του στὰ

νησιά καὶ τὴ Σμύρνη, καθὼς καὶ τὸ ταξεῖδι του στὴ Λάρισα, ὅπου μᾶς δίνει πληροφορίες γιὰ ὅλες τὶς πόλεις πὸν ἀπάντησε στὸ δρόμο του ἀπ' τὴ Σηλυβρία ὡς τὴν Καβάλλα, κι ἐδῶ ἐκεῖ ὡς τὴ Θεσσαλονίκη καὶ τὴ Λάρισα. Τελευταία μᾶς περιγράφει τὸ ταξεῖδι του στὴν Ἀθήνα καὶ στὸ Ναύπλιο, καὶ μᾶς ἀναφέρει ὅσα ἀρχαῖα εἶδε καὶ θαύμασε στὴν πόλη τῆς Παλλάδος. Τὴν ἐξιστόρηση τοῦ ταξιδιοῦ του δὲν φαίνεται νὰ τὴν ἔγραψε προσχεδιασμένα, γιατί ἀλλιῶς θὰ ἦταν ἴσως πλουσιώτερη. Κάποιος, πὸν θὰ τοῦ εἶχε υποχρέωση, τοῦ τὴ ζήτησε ἐπίμονα, κι αὐτὸς δὲν μπόρεσε νὰ ἀρνηθῆ. "Ἐτσι, καθὼς μᾶς λέγει ὁ ἴδιος, δὲν τὴν ἔγραψε ἀπὸ σημειώσεις, ἀλλ' ἀπὸ ὅ,τι θυμότανε, τρία μάλιστα χρόνια ὕστερα ἀπὸ τὸ γυρισμὸ του 'ς τὴ Γαλλία. Μ' ὅλα ταῦτα φαίνεται νὰ εἶχε ζωηρὴ μνήμη, γιατί σὲ πολὺ λίγα πράγματα θὰ μπορούσε νὰ πῆ κανένας πὸς δὲν τὰ λείε σωστά, ὅπως τὰ εἶδε καὶ τὰ ἀνεληφθηκε ἢ ὅπως τοῦλάχιστον τοῦ τὰ εἶπαν.

Γιὰ τὴ Θράκη οἱ πληροφορίες τοῦ de Dreux ἔχουν ἀρκετὴ σημασία, γιατί μᾶς δίνουν ὄχι μόνο τὴ γενικὴ εἰκόνα τῆς χώρας, πὸν φαίνεται νὰ ἦταν ἀραιὰ κατοικημένη καὶ σχεδὸν ἐρημωμένη, ὄχι μόνο εἰκόνες ἀρκετὰ περιέργες γιὰ τὰ ταξεῖδα στὰ μέρη ἐκεῖνα, ἀλλὰ καὶ μερικὲς ἀρκετὰ σημαντικὲς πληροφορίες γιὰ πόλεις, πὸν καὶ σήμερα εἰρημοῦν καὶ ἀκατοικητοῦν, καθὼς καὶ γι' ἄλλες πὸν εἶναι πιά ἐρημὲς κι ἀκατοικητὲς. Ἀφοῦ περάσαν τοὺς Τοσκμετζέδες, τὴ Σηλυβρία καὶ τὴ Ραιδεστό, πὸν φαίνεται πὸς καὶ τότε εἶχε σημαντικὴ ἐμπορικὴ κίνηση, πέντε ὀλόκληρες μέρες περπατοῦν ὡς τὸν Ἔβρο χωρὶς νὰ βροῦν καμιά σημαντικὴ ὄπωσθον πόλη, παρὰ μόνο πεδιάδες μὲ ἀφθονο κυνήγι, πρῶγμα πὸν μαρτυρᾷ πόσο ἐρημος ἦταν ὁ τόπος. Τὸν Ἔβρο τὸν περνοῦν μὲ καΐκια, ὅπως καὶ σήμερα, καὶ φτάνουν στὰ Φέρζαι, ὅπως λέν σήμερα οἱ ντόπιοι, πὸν τότε ἀκόμη διατηροῦσαν τὸ βυζαντινὸ τους ὄνομα Βήρα. Ξέρομε δὲ ἀπ' τοὺς Βυζαντινοὺς πὸς ἐξ ἀρχῆς ἦταν ὀχυρὸ μοναστήρι, πὸν χρησίμεψε κάποτε καὶ γιὰ φυλακὴ μεγιστάνων, πιθανώτατα δὲ γιὰ τὴν ὀχυρότητά του αὐτὴ σιγὰ σιγὰ ἔγινε καὶ κέντρο συνοικισμοῦ¹⁾, ἀφοῦ μάλιστα βρισκόταν καὶ ἀπάνω στὸ δημόσιο δρόμο. Ὁ καποκινὸς ἐπισκέπτεται τὸ τζαμί, πὸν δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ μιὰ ἀπ' τὶς πιὸ ὀμορφες βυζαντινὲς ἐκκλησιᾶς πὸν ἔχομε, καὶ βλέπει καὶ τὶς ἐπιτύμβιες ἐπιγραφὲς πὸν σφῆζονται ἀκόμα καὶ τώρα. Μετὰ τὴ Βήρα ἔρχεται στὴ Μάκρη, ὅπου διαβάζει μιὰ ἐπιτύμβια ἐπιγραφὴ καὶ ἐπισκέπτεται κ' ἕναν τουρκικὸ τουρμπὲ θαυματουργό. Ἀπὸ κεῖ φτάνει 'ς τὴν Γκιουμουρτζίνα. Εἶναι περιέργο πὸς τὸ κάστρο τῆς, πὸν ὡς τὰ 1922, πὸν τὸ γκρέμισε ὁ γενικὸς διοικητὴς Δάσιος γιατί τὸ ἐθεώρησε

¹⁾ Κατακουζηνὸς III 310,17 Βόννης, Περβλ. Στ. Κυριακίδου, Γλωσσογεωγραφικὰ σημειώματα ἐν Λεξικογραφικῷ Ἀρχεῖῳ Τομ. 7' σ. 366.

ἀρχηγοτο, ἦταν πολὺ καλὰ διατηρημένο, τὸ χαρακτηρίζει ὡς ἐρειπωμένο, ὅπως καὶ πρωτύτερα ἀπ' αὐτὸν ὁ Belon. "Ἄξια προσοχῆς εἶναι ὅσα κατόπι λέγει γιὰ τὸ Περιθῶρι, ποὺ δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ ἡ Μπουροῦ, γιατί βέβαια ἡ γνώμη τοῦ Pernot πῶς μαροῦσε νὰ εἶναι ἡ Μαρώνεια δὲν εἶναι σωστή. Ἡ Μπουροῦ λοιπὸν καὶ τότε ἀκόμα, στὰ 1669, ὅπως καὶ στὰ χρόνια τοῦ Belon, εἶχε κατοίκους, ἐλεινοὺς ὅμως καὶ ἀξιοδάκρυτους, βρισκόταν δὲ ἀκόμα καὶ ἄνθρωποι ποὺ θυμόνταν τὸ καλιότερό της ὄνομα Περιθῶρι, δηλαδή Περιθεῶριον. Τὸ κάστρο της, ποὺ σήμερα μόνο λείψανα ἀξιοσημείωτα εἶδα μὲ διάφορες ἐπιγραφῆς κτιστὲς μὲ τοῦβλα, σφῶζόνταν τότε δάκαερο, ὀρθῆς δὲ ἦταν ἀκόμη καὶ οἱ βυζαντινὲς της ἐκκλησιῆς. "Ο,τι δὲν καταλαβαίνω καλὰ εἶναι ὁ περίβολος μὲ τὰ τόξα γῦρο γῦρο στὴν πόλη. Τέτοιο πρᾶμα ἐγὼ τουλάχιστο δὲν διέκρινα. "Ἰσως τώρα νὰ γκρεμίστηκε. Ἡ περιγραφή αὐτὴ τοῦ de Dreux μᾶς δείχνει πόσο χηρὴ σιμὴ θὰ ἦταν ἡ ἐξέταση τοῦ τόπου αὐτοῦ ἀπὸ ἓναν βυζαντινολόγο καὶ μάλιστα καὶ ἡ ἐνέργεια ἀνασκαφῶν. "Ἐχομε μπροστά μας μιὰ ὀλόκληρη νεκρὴ πόλη, ποὺ βέβαια ἂν ἀνασκαφῆ κάποιες σελίδες ἀπ' τὴ βυζαντινὴ ζωὴ τῆς Θράκης θὰ φωτίσει. Γιὰ τίς σημειώσεις γι' αὐτὴ παραδόσεις τῶν γῦρο χωριῶν ἔγραψα ἄλλοτε στὸ Ἡμερολόγιον τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος τοῦ Δροσίνου¹⁾. "Ἐξω ἀπὸ κείνα ποὺ ἀναφέρει εἶναι οἱ κάτοικοι τῶν σημερινῶν ἑλληνικῶν χωριῶν ποὺ εἶναι πρὸς κατοικοῦσαν ἄλλοτε ἔς τὴ Μπουροῦ καὶ πρὸς ἔφυγαν, γιατί δὲν μπορούσαν νὰ ἔχουν καὶ ἀπ' τοὺς κουρσάρους. Τὴν παράδοσή των βεβαιώνει ὁ de Dreux σιμῶντας γιὰ τίς αἰτίες τῆς δυστυχίας τῶν κατοίκων. "Ἄλλως τε ἀπ' ὅσα τὰ παράλια αὐτὰ οἱ κάτοικοι φύγαν ἀπ' τὴ θάλασσα γιὰ τὸν ἴδιο λόγον καὶ σήμερα καὶ ἡ Μαρώνεια καὶ τὰ "Αβδηρα (σήμερα Μπουλούστρα) εἶναι ἀρκετὰ μακριὰ ἀπ' τὴν παραλία. "Ἄλλ' ὅς ἀφήσουμε τὸν de Dreux νὰ μᾶς διηγηθῆ τὸ ταξεῖδι του²⁾.

Τὴν πρώτη μέρα τοῦ ταξιδιοῦ μας φτάσαμε στὸ Τοπτσίλαρ, ὅπου βρήκαμε καλὸ καὶ φτηνὸ κρασί, κ' ἐπειδὴ θέλαμε νὰ ἐξακολουθήσουμε τὸ δρόμον μας καὶ τὴ νύχτα, πήραμε μαζί μας ἓνα Κατζῆ. Κατζῆδες εἶναι ἄνθρωποι ποὺ κουβαλοῦν ἓνα φανό, γιὰ νὰ φωτίζουν τὸ δρόμον. Στὴν ἄκρη δηλαδή μιανῆς μεγάλης βέργας ἔχουν ἓνα εἶδος σκάρας καὶ μὲ διάφορα κουδάρια ἀπὸ παννιὰ κατραμωμένα διατηροῦν μέσα σ' αὐτὴ τὴ φωτιά, ποὺ βγάζει

¹⁾ 1923 σ. 247 κέ.

²⁾ Ὁ ἐκδότης εἶχε τὴν ἐπιμέλεια νὰ ἐφοδιάσῃ τὴν ἔκδοσιν καὶ μὲ διάφορες σημειώσεις ἀπὸ ἄλλους ταξειδιῶτες, τὸν Belon κυρίως καὶ τὸν Ducas. Νόμισα πῶς θὰ ἦταν καλὸ νὰ τοὺς διατηρήσω καὶ τοὺς διηγήσω.

μεγάλη φλόγα. Κάποτε τῆ φλόγα αὐτὴ τῆ συντηροῦν μ' ἓνα ξύλο παχύ, ποὺ καίει σὰν λαμπάδα.

"Ὅταν εἶχαμε νὰ περπατήσουμε δώδεκα λευγες, ξεκινούσαμε στὶς ἑντεκα τὸ βράδυ, καὶ ἔταν εἶχαμε μικρότερο δρόμο, φεύγαμε τὰ μεσάνυχτα γιὰ νὰ φτάσουμε στὸ σταθμὸ ἀπάνω κάτω τὸ μεσημέρι. Τὸ φαγητὸ τὸ βρῖσκαμε ἑτοιμὸ, γιὰτὶ τὸ ἀμάξι μὲ τὸ μαγειρεῖο πήγαμε πάντα μπροστὰ καὶ κάθε μέρα φρόντιζαν νὰ σφάζουν ἓνα ἀρνὶ καὶ πουλερικά γιὰ τὴν ἄλλη μέρα, γιὰτὶ καθὼς εἶπα στὰ μέρη αὐτὰ δὲν ἦταν ξενοδοχεῖα, ἔπου μπορεῖ κανένας νὰ καταλύσει, οὔτε καπηλειὰ ἢ μαγειρεῖα, ἔπου βρῖσκει κανένας μαγειρεμένο κρέας, καὶ πρέπει οἱ ταξειδιῶτες νὰ ἑτοιμάζουν μοναχοὶ τοὺς τὸ φαεὶ ποὺ θέλουν νὰ φάν.

"Ὅταν ἀρχίζει νὰ σκοτεινιάζει ὁ χατζής ἀνάφτει τὸ φανὸ του καὶ τὸν βάζει στὴν πόρτα τοῦ χανιοῦ, ἔπου μαζεύονται οἱ ταξειδιῶτες, καὶ βαστώντας τὸ φανὸ στὸ χέρι τραγουδοῦ κάτι τι ἀράπικα γιὰ νὰ χαιρετίσει τὴ συντροφιά, γιὰτὶ ὁ θεὸς θέλησε νὰ μάγειρασει τὸ φῶς, καὶ ἔπειτα ἀπλώνει τὸ χέρι γιὰ νὰ πάρει ἔ, τι ὁ καθεὶς ἔχει εὐχαρίστηση καὶ τοῦ δώσει.

'Απ' τὸ Τοπτσιλάρ ξεκινούσαμε γιὰ νὰ πάμε τὸ μεσημέρι στὸ Ponte-Piccolo καὶ ἀπὸ κεὶ στὸ Ponte-Grande. Αὐτὰ εἶναι δύο χωριὰ ἔπου βρῖσκονται δύο πέρανα γερῶτα πέρα ποὺ μικρὰ καὶ ἀπ' αὐτὰ περνοῦν κάτι λιχμοὶ τῆς θάλασσας, ποὺ κάνει ἔνα δυὸ ἄμορφες λίμνες. Τὴν ἄλλη μέρα φτάσαμε στὴ Σηλυβρία (Silivria) πολιτεῖα πολὺ καλιὰ, ἀπάνω σ' ἓνα ὕψωμα κοντὰ στὴ θάλασσα. Σ' αὐτὴ ἔσκει κανένας πολὺ ὠρατὰ λείψανα τοῦ κάστρου, ἔχει δὲ καὶ πολλοὺς Χριστιανούς, ἀλλὰ σχισματικούς. Δὲν ἀμέλησα νὰ πάω νὰ δῶ τὸν παπὰ τοὺς, τὸν παρεκάλεσα δὲ νὰ μὲ ὀδηγήσει στὴν ἐκκλησιὰ του, πρᾶγμα ποὺ τὸ ἔκαμε μὲ πολλὴ προθυμία, γιὰτὶ ἤθελε νὰ μοῦ δείξει ἓνα ἅγιο λείψανο, ποὺ τὸ τιμοῦν οἱ "Ἕλληνες" καὶ βλέποντας ἓνα μικρὸ σακκουλάκι μετὰξινὸ μενεξεδένιο κρεμασμένο στὸ σταυρὸ τῆς "Ἁγίας Τράπεζας τὸν ρώτησα τί ἦταν καὶ μ' ἀπάντησε πὸς μέσα στὸ σακκουλάκι ἦταν ἓνα μικρὸ κουτάκι καὶ μέσα σ' αὐτὸ πήγαμε τὴν ἅγια μετάληψη στοὺς ἄρρωστους.

ἢ Kutchuk-Tehekmedje καὶ Bujuk-Jehkmedje. Αὐτὰ τὰ δύο γερῶτα ἦταν ἐξίλινα τὸν καιρὸ ποὺ πέρασε ὁ Belon ποὺ ἐρχόταν ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος (Observations, Paris 1688 σ. 150). Ὁ Paul Lucas ἔκανε δύο φορὲς τὸ ταξεῖδι ἀπ' τὴν Κωνσταντινούπολη στὴ Λάρισα. στὰ 1706 (ἐκδ. Paris 1712) (καὶ στὰ 1714) ἐκδ. Rouen 1719, Amsterdam 1720, Rouen 1724) Τὴν πρώτη φορὰ οἱ κριώτεροι σταθμοὶ τοῦ ἦσαν ἡ Ἀδριανούπολη, ἡ Φιλιππούπολη, ἡ Δράμα, ἡ Θεσσαλονίκη καὶ τὸ "Ἅγιον ὄρος" καὶ ἀπὸ κεὶ πίσω πάλι ἡ Θεσσαλονίκη γιὰ νὰ πάη στὴ Λάρισα. ἔπειτα δῆθεν στὴν Ἀθήνα τὴν δευτέρην ἀπ' τὴν Κωνσταντινούπολη στὴ Λάρισα ἀκολούθησε σχεδὸν τὸ δρομιολόγιο τοῦ Robeat. Γιὰ τὸν Paul Lucas βλ. Omont, Missionsarchéol. σ. 317 κέ. (Σημείωση τοῦ ἐκδότη).

Σημ-
βρία.

Μοσχιμ
Τρεκμεδ
Κουρδου
Τρεκμεδ

Ραβδίνα

Ἀπὸ καὶ πῆγαμε στὴν Ραιδεστό (Rodosto), μὴ πόλη πολὺ ὁμορφῆ καὶ πολὺ ἐμπορικῇ¹⁾. Εἶναι στὴν ἑκροθαλασσῇ καὶ γι' αὐτὸ ἔχει μεγάλη συγκοινωνία μὲ τὴν Πόλη. Οἱ ἔμποροι ἀπλώνουν στὰ μαχαίριά τους τὰ πῶ ὁμορφα ἐμπορεύματά τους, ὅπως γίνεται στὰ καζάρια. Ἐνας ἀπ' τοὺς ἀμαξαῖδες ἔμωσ, ποὺ ἦταν ἀπ' τὴ Μακεδονία, τσακώθηκε στὴν πόλη αὐτὴ μ' ἕναν Τούρκο, καὶ αὐτὸς ἔβαλε στὸ νοῦ του νὰ μᾶς σφάζει. Ὁ καπιτῆζ μπασῆς δηλαδὴ ποὺ μᾶς ὠδηγοῦσε θύμωσε γιὰ τὴν κακομεταχείριση τοῦ Τούρκου ἀπ' τὸν ἀμαξᾶ τὸν δικὸ μας καὶ θέλησε ἀμέσως νὰ πάρει τὸ δίκιο δίνοντάς του ραβδιᾶς στὶς πατοῦσες, τιμωρία πολὺ συνηθισμένη στοὺς Τούρκους. Ὁ πρεσβευτὴς τὴν ὥρα ἐκείνη ἦταν περίπατο στὴν ἑκροθαλασσῇ καὶ εἶχε μαζί του ἕνα μέρος ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους του καὶ τὸ ἄλλο μόνο ἔμενε στὸ χάνι, ὅπου εἶχαμε καταφύγει, ἕνα χάνι τόσο μεγάλο καὶ εὐρύχωρο ποὺ ἔπαιρνε ὅλα τὰ ἀμάξια καὶ τὰ ζῶα μας χωρὶς νὰ μᾶς στενοχωρήσει. Περπατοῦσα μαζί μὲ τὸν χαντζῆ, ὅταν εἶδα τὸν δυστυχισμένο τὸν ἀμαξᾶ, ποὺ οἱ Τούρκοι τοῦ ἔβγαζαν τὰ παπούτσια γιὰ νὰ τοῦ δώσουν τὶς ξυλιές. Αὐτὸ μοῦ κίνησε τὴ συμπάθεια καθὼς καὶ τοῦ χαντζῆ καὶ ἄρχισε νὰ μιλῶνε τὸν καπιτῆζ μπασῆ²⁾ κ' ἔτσι ποὺ μίσησε πολὺ δυνατὰ καὶ μ' ἀγανάκτηση τὸν ἄκουσαν οἱ ἱπποκόμοι καὶ οἱ ἄλλοι ὑπηρετὲς τοῦ Ἐξοχώτατου καὶ ἔστρεψαν ἀμέσως καὶ οἶχτηκαν ἀπὸ τὸν Τούρκο, ποὺ κρατοῦσαν τὸ δυστυχισμένο τὸν ἀμαξᾶ, καὶ τοὺς ἀναγκάσαν νὰ τὸν κρατήσουν. Τραύηξαν ἀμέσως τὰ μαχαίρια τους καὶ ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος καὶ ἀπὸ τ' ἄλλο. Ἀλλὰ οἱ Τούρκοι βλέποντας τοὺς δικούς μας φρενιασμένους, ποὺ δὲν θ' ἄφηναν κανένα, τὸ σκάσαν. Οἱ δικοὶ μας θέλουν νὰ τοὺς πάρουν τὸ κατόπι καὶ μὲ πολλὴ δυσκολία τὰ κατάφερα νὰ τοὺς κρατήσω. Γρήγορα εἰδοποίησα τὸν πρεσβευτὴ καὶ αὐτὸς γυρνώντας ἀμέσως στὸ χάνι μάλωσε τὸν καπιτῆζ μπασῆ γι' αὐτὸ ποὺ ἔκαμε³⁾ ἐπειδὴ δὲ μάθαμε πὼς οἱ Τούρκοι μαζεύονταν γιὰ νὰ μᾶς προσβάλουν προφυλαχτήκαμε τόσο καλά, ὥστε δὲν τόλμησαν νὰ μᾶς ἐπιτεθοῦν.

Τὴν ἄλλη μέρα φύγαμε πολὺ πρῶτ καὶ περπατήσαμε πέντε ὁλόκληρες μέρες χωρὶς νὰ βροῦμε καμιὰ πολιτεία τῆς προκοπῆς, μολοντί ὁ κάμπος εἶναι ὠραιότατος καὶ τόσο γεμᾶτος ἀπὸ κυνήγι, ὥστε ὁ Ἐξοχώτατος συχνὰ μᾶς σταματοῦσε γιὰ νὰ διασκεδάσει στὸ ἀναμεταξὺ κυνηγώντας⁴⁾ καὶ αὐτὸ μὴ μὲρα μ' ἔκανε νὰ κινδυνέψω νὰ χάσω τὴ συντροφιά. Γιατὶ κατεβαίνοντας ἀπ' τ' ἀμάξι καὶ περπατώντας πάντα μπρὸς πῆρα ἕνα δρόμο, ποὺ τόσο μὲ ξεμάκρυνε ἀπ' αὐτόν, ποὺ πῆρα τ' ἀμάξι μας, ὥστε δὲν θὰ μπορούσα πιά νὰ τοὺς φτάσω, χωρὶς τὴ βοήθεια ἐνὸς Τούρκου, ποὺ μοῦ

¹⁾ O de Bruyn (σ. 67—208) λέει πὼς ἔχει 15000 κατοίους. (Σημ. τοῦ ἐκδότου).

ἔδωσε στὴν περίστασι αὐτὴ πίσω μιὰ μικρὴ χάρη, ποὺ τοῦ εἶχα κάνει λίγο πρωτότερα. Ἦταν ἕνας καλὸς γεροντάκος, ποὺ τ' ἀμάξι του βρισκόταν στὴ μέση τοῦ δρόμου, ποὺ πήγαινα, καὶ ἤθελε νὰ τὸ τραβήξῃ στὴν ἄκρη γιὰ νὰ διευκολύνῃ τὸ δρόμο στ' ἀμάξι μας, ποὺ νόμιζε πὼς θὰ περνοῦσαν ἀπὸ κεῖ, καὶ μὲ παρεκάλεσε νὰ τὸν βοηθήσω, γιατί τὰ βόδια του ἦταν ξεζεμένα καὶ ἔδωσαν ἐκεῖ κοντά. Τὸ ἔκανα μ' εὐχαρίστηση καὶ δὲν φάνηκε ἀχάριστος. Γιατί βλέποντας πὼς τ' ἀμάξι μας ἐπικιρῶν ἄλλο δρόμο χωρὶς ἐγὼ νὰ τὸ ἀντιληφθῶ, γιατί εἶχα ξεμακρύνει, ἔβαλε τίς φωνὲς γιὰ νὰ μὲ εἰδοποιήσῃ· καὶ ἐπειδὴ ἔδλεπε πὼς ἂν γύριζα πίσω ἀπὸ κεῖ ποὺ εἶχα παραστρατήσῃ δὲν θὰ μπορούσα πιά νὰ φτάσω τ' ἀμάξι, ποὺ ἔτρεχαν γλήγορα, μού ἔδειξε ἕνα συντομώτερο δρόμο ἀπὸ ἕνα ποταμάκι, ποὺ τὸ πέρασα ἀπὸ ἕνα κορμὸ δέντρου καὶ γιὰ νὰ στηριχθῶ μού ἔδωκε καὶ τὴ βέργα του, ποὺ κέντρωνε τὰ βόδια του. Τὸν εὐχαρίστησα γλήγορα γλήγορα καὶ τρέχοντας δυνατὰ ἔφτασα τ' ἀμάξι, καὶ τότε σκέφτηκα πὼς ἔχουν δίκιο νὰ λέν πὼς τὸ καλὸ δὲν γίνεταί ποτὲ καὶ πὼς πρέπει πάντα νὰ τὸ κάνει κανένας ὅπου μπορεῖ.

Περάσαμε τέλος τὴ Θράκη διαβαίνοντας τὸν ποταμὸ Μαρίτσα (Marissa), ποὺ τὴν χωρίζει ἀπὸ τὴ Μακεδονία¹⁾. Τὸν ποταμὸ τὸν περάσαμε μὲ κόπο καὶ κίνδυνο, γιατί ἐκεῖ ποὺ εἶναι πλατὺς καὶ ὀρθογώνιος, οἱ βάρκες, πρὶν χωρῆματόσιν γιὰ τὸ πέρασμα, εἶναι τόσο ἀσπρὲς, ὥστε ἔπρεπε νὰ σηκώνουμε μὲ τὰ χέρια μας τ' ἀμάξι γιὰ νὰ τὰ μπάσουμε μέσα. Ἐπειδὴ δὲ δὲν μπορούσε νὰ περάσει παρὰ ἕνα μόνον ἀμάξι σὲ κάθε ταξεῖδι, χρειαστήκαμε πολὺν καιρὸ γιὰ νὰ περάσουμε τὰ ἀμάξια μας καὶ εἰκοσι ἄλογα ποὺ εἶχαμε γιὰ καθάλλα. Ἐστὸ ἀναμεταξὺ ἦρθε μιὰ συνοδεία ἀπὸ Τούρκους, ποὺ ἤθελαν κι αὐτοὶ νὰ περάσουν. Κι ὅταν τοὺς εἶπαμε πὼς ἀφοῦ ἡμεῖς εἶχαμε ἀράδα ἔπρεπε νὰ περιμένουν γιὰ νὰ περάσουμε ὅλοι μας, δὲν ἔδωσαν καμιὰ σημάσια καὶ εἶπαν πὼς ἤθελαν τὴ μιὰ ἀπ' τίς δυὸ βάρκες γιὰ νὰ περάσουν αὐτοὶ καὶ ἡ ἀκολουθία τους, πράγμα ποὺ ἤθελαν τρία ἢ τέσσαρα ταξεῖδια γιὰ νὰ τὸ κάμουν· καὶ βλέποντας πὼς δὲν εἶχαμε κα-

¹⁾ Belon. Observations σ. 141. «Γεφθὶ στὴ Marissa δὲν ἔχει, γι' αὐτὸ πρέπει νὰ τὴ περάσει κανένας μὲ τὴν βάρκα. Τὸ συνηθισμένο εἶναι νὰ δίνει ὁ ἄνθρωπος μαζί μὲ τὸ ζῶο γιὰ τὸ πέρασμα ἕνα ἄσπρο. Μόλα ταῦτα δὲν ξεπερδύναμε παρὰ μὲ 15 ἄσπρα γιὰ μᾶς καὶ γιὰ τὸν ὀδηγὸ μας. Γιατί ἡ φιλαργυρία τῶν Τούρκων εἶναι τόσο, ὥστε ὅταν βροῦν εὐκαιρία μ' ἕνα ξένο, παίρνουν ὅσα μποροῦσιν καὶ θέλεις δὲ θέλεις θὰ πληρώσεις ὅ,τι ζητήσουν. Γιατί τέτοια εἶναι ἡ φιλαργυρία τους ὥστε οὔτε τὸν πατέρα τους δὲν ἔ'αφηναν ἂν εἶχαν εὐκαιρία νὰ τοῦ πάρουν κάτι τι». [Ἀξίζει νὰ σημειωθῇ ὅτι ὁ de Dreux τὴ Θράκη, ποὺ εἶναι πέρα ἀπὸ τὸν Ἐβρο, τὴν ὀνομάζει Μακεδονία. Ἰσοῦς αὐτὸ δὲν εἶναι ἀσχετὸ πρὸς τὴν παλιὰ βυζαντινὴ διαίρεση ποὺ ἔφερε τὴ Μακεδονία ὡς τὸν Ἐβρο καὶ θεωροῦσε ὡς πρωτεύουσά της αὐτὴ τὴν Ἄδρια-νοῦπολη.— Σημ. τοῦ μεταφραστῆ.]

μιά όρεξι να τους κάνουμε τή χάρη, άρχισαν να ζητοϋν δια τής βίας δι, τι δέν θέλαμε να τους δώσουμε με το καλό, και κοντεύαμε να πιαστοϋμε, όταν ο πρεσβευτής βλέποντας πως ένα μέρος άπ' τους ανθρώπους μας βρισκόταν πιά από το άλλο μέρος του ποταμού, αυτό δε που έμεινε δέν θα μπορούσε να αντισταθή, και πως γι' αυτό θα ήταν προτιμότερο να υποχωρήσουμε παρά να τσακωθοϋμε σε ώρα ακατάλληλη, μάς ειπε να βάλουμε μέσα τα βπλα μας και ν' αφήσουμε τους αντιπάλους μας να πάρουν τή μιá βάρκα. Τή διαταγή του τήν άκούσαμε και μείναμε πέντε η έξ ώρες γιá να περάσουμε το ποτάμι, κ' έτσι φτάσαμε άργά στη Βήρα. 'Η Βήρα είναι μιá μικρή πόλη πολú παλιά, όπου μόνο μερικές πλευρές μένουν άπ' το κάστρο⁹⁾. Έδω μείναμε αρκετά, κ' έτσι βρήκα καιρό να πάω να δω το τζαμί, που είναι πολú όμορφο. Ο ήμάς, που είναι ο παπás του, μου έδειξε πολλá μνήματα με επιτάφια επιγράμματα, και άπ' αυτά κατάλαβα πως ήταν άλλοτε εκκλησιά. Πέντε έξ ανεθήκαμε ψηλά στο μιναρέ, που είναι ένας μικρός πύργος πολú ψηλός κι άπ' αυτόν ο ήμάς φωνάζει τους Τούρκους να προσυχηθοϋν. 'Από ψηλά άπ' τον πύργο αυτόν θαυμάζαμε τήν όμορφιά του κάμπου που ξανοίγαμε, όταν σηκώθηκε ένας άνερας, που τράνταζε τον πύργο με τόση δόναξη, ώστε νεμίσκαμε ποú θα τόν έβριγνε, κ' έτσι καταθήκαμε πολú κλονηρότερα παρά έτσι ανακουφίσει. Τήν άλλην μέρα πήγαμε στη Μάκρη, μιá πόλη πολú παλιά, όπου βρήκα έναν τάφο πέρα πέρα από ασπρο μάρμαρο και παρατήρησα στις τέσσερα γωνίες στο βάθος του τέσσαρα έξογκώματα άπάνω κάτω ένα καδί, που άπάνω τους άκουμποϋσαν μιá πλάκα μαρμάρινη, γιá να σκεπάσουν άτι οι άρχαιοι συνήθιζαν να κλείνουν μέσα στους τάφους. 'Απάνω στην πλάκα αυτή έβαζαν το νεκρό σωμα και το σκέπαζαν μ' ένα άλλο μάρμαρο. Είδα αυτό το επιγραμμα χαραγμένο με έλληνικά γράμματα 'Ο πατηρ Κόιντος εις τόν αγαπητόν υιόν Ανθόλιον Κόιντον, παιδίον χρηστόν. Κοντά στο μνημα αυτό, που βρίσκεται άπάνω σ' ένα ύψωμα πλησίον στη θάλασσα, είναι ένα ειδος παρακλιησιού, που έχει στο μέσο άπάνω σ' ένα στρώφο ένα μεγάλο φέρετρο, σκεπασμένο μ' ένα νεκρικό πέπλο πράσινο και προς το μέρος του κεφαλιού είναι ένα μεγάλο σαρίκι, που το διατηροϋν τόσο καθαρó σαν να επρόκειτο να το χρησιμοποιήσουν, και στις δυó πλευρές είναι δυó βάζα γεμάτα από λιπας. Ράτησα τόν Τούρκο που φυλάγει το μνημα, τί χρειάζεται το λιπος, και μ' άπάντησε πως ήταν ιερό πράγμα, που μ' αυτό έτριβαν τους άρρώ-

⁹⁾ Belon σ. 141. «'Αντίκρυ άπ' το λιμένα, σε απόσταση ενός τέταρτου τής λεύγας περάσαμε μιá μικρή πόλη άπάνω σ' ένα λόφο -σε πολú όμορφο μέρος, που τήν ιέν Βήρα, που είναι κλεισμένη γύρω μ' ένα παλιό κάστρο». Πρόκειται γιá τή κομμόπολη Φήρα. 10 ώρες βορειώς τής Μάκρης και 1/2 ώρα άπ' τή Μαρίτσα. [Σημ. του έκδοτη].

στους, καὶ πὸς τιμοῦσαν πολὺ αὐτόν, ποὺ ἦταν τὸ σῶμα του ἐκεῖ, γιατί ἦταν ἔγκς ἀπὸ τοὺς πῖο γενναίους ἀξιοματικούς τοῦ στρατοῦ των, ποὺ πέρασε ἀπ' τὴν Ἀσία στὴν Εὐρώπη. Εἶδα ἐπίσης σὲ μιὰ ἀκρὰ τῆς πλατείας ἓνα ὕψωμα ἀπὸ πέτρες. Ἐκεῖ μοῦ εἶπαν ἦταν τὸ θέατρο, ὅπου οἱ ἀρχαῖοι μλοῦσαν στὸ δημόσιο.

Φεύγοντας ἀπ' ἐκεῖ τὴν ἄλλη μέρα περάσαμε ἀπ' τὴν Γκιουμουρτζίνα (Kymargina)¹⁾, μιὰ μικρὴ πόλη πολὺ καλιὰ, ὅπου βρίσκονται ἀκόμα μερικά ἐρείπια ἐνὸς μεγάλου κάστρου καὶ πέντε λευγες ἀπ' ἐκεῖ βρήκαμε μιὰ ἄλλη πόλη, ποὺ ἔλα τὰ τεῖχη τῆς σφίζονται δολόκληρα, ἔξω ἀπ' τὰ χαλάσματα ποὺ ἔκαναν ὅταν τὴν πῆραν. Ὁ δρόμος μας πήγαινε πλάι ἀπ' τὰ τεῖχη αὐτῆς τῆς πόλης χωρὶς νὰ πκρουσιάζεται ἀνάγκη νὰ μποῦμε μέσα. Ἀλλὰ ὁ πρεσβευτὴς διέταξε νὰ σταθμεύουμε, γιὰ νὰ μᾶς δώσει τὴν εὐκκίρια νὰ πάμε νὰ δοῦμε ὅ,τι ἀξίζει νὰ δῆ κινένας. Πρῶτα ἀπ' ἔλα θαύμασα τὸν περίεργο τρόπο ποὺ εἶναι κτισμένα τὰ τεῖχη, γιατί στὸ μέρος τοῦ περιβάλλου ἔκμαν γῦρο γῦρο ἀπὸ τὴν πόλη πάρα πολλὰ μικρὰ τόξα καὶ ἀπάνω σ' αὐτὰ εἶναι ὁ δρόμος ποὺ χρησιμοποιεῖται γιὰ τις περιπολίες.

Μόλις μπήκαμε, οἱ κάτοικοι βγήκαν ἀπὸ τὰ σπίτια τους γιὰ νὰ μᾶς δοῦν καὶ νὰ μᾶς περιεργαστοῦν μ' ἄλλη τὴν περιέργεια, ὅση εἶχαμε καὶ μᾶς γιὰ νὰ περιεργαστοῦμε τὴν πόλη τους. Κατ' ἐλέποντας πὸς οἱ περισσότεροὶ ἦταν χριστιανοὶ τοὺς παρακάλεσα νὰ μοῦ δείξουν τὴν ἐκκλησιά τους πρᾶγμα ποὺ τὸ ἔκμαν μὲ ευχαρίστηση. Εἶδα τότε μὲ λύπη μου ὅτι ἡ ἐκκλησιά αὐτή, ποὺ ἄλλοτε ἦταν μιὰ ἀπ' τῆς ὁμορφότερες ἐκκλησιές τῆς Ἑλλάδας, εἶχε ἀρχίσει νὰ γκρεμίζεται, γιατί δὲν τὴ συντηροῦσαν καὶ μιὰ καλὴ γυναῖκοῦλα βλέποντας τὴ λύπη μου μ' ἔκμαε νόημα νὰ τὴν ἀκολουθήσω γιὰ νὰ δῶ μιὰ ἄλλη ἐκκλησιά, ποὺ μοῦ δειξε κλαίοντας, σὲ κατάσταση πολὺ πῖο ἀξιοδάκρυτη, καὶ μὲ τὰ χέρια καὶ μ' ἀναστενάγματα μὲ

¹⁾ Gumur djina. *Belon* σ. 137. «Βρήκαμε μιὰ μικρὴ πόλη Commercein, ποὺ εἶναι μισὴ μέρα δρόμο μακριὰ ἀπ' τὴν Μπουρού (Bougon), ὅπου εἶχε ὅ,τι εἶδος κρέας θέλαμε ν' ἀγοράσουμε. Ἐχε ἐρείπια ἐνὸς μικροῦ κάστρου, καὶ μέσα εἶναι ἡ ἐκκλησιά τῶν Ἑλλήνων χριστιανῶν. Γιατί στὸ χωριὸ κατοικοῦν Ἕλληνες καὶ λίγοι Τούρκοι». Σελ. 139, 140. «Ξακολουθώντας τὸ δρόμο μας πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολη, ὅταν ἀρχίσαμε νὰ ἀνεβαίνομε τὸ βουνὸ καὶ εἰμασταν πιά ψηλά, κοιτάξαμε πίσω μας... Βλέπαμε τὸ χωριὸ Commercein ποὺ εἶναι μέσα σὲ μιὰ μεγάλη πεδιάδα. Ὁ δρόμος τοῦ κάμπου αὐτοῦ ἦταν ὁ ἴσιος καὶ μεγάλος παλιὸς δρόμος ποὺ πήγαινε ἀπ' τὴ Ρώμη στὴν Πόλη καὶ ἦταν στρωμένος μὲ πολὺ μεγάλες πέτρες πελεκημένες μὲ τὸν ἀρχαῖο τρόπο, γιατί ἀπ' τὴ Μπουρού ὡς τὴ Γκιουμουρτζίνα καὶ ἔπειτα ἀπ' τὴ Γκιουμουρτζίνα ὡς τὸ Σαπτοιλάρι ἐπειδὴ ὁ δρόμος ἦταν δύσκολος μέσα σὲ χώματα παλιὰ οἱ Ρωμαῖοι τὸν ἐστρωσαν καὶ ἀκόμα καὶ τώρα σφίζεται δολόκληρος». Γιὰ τὸ ρωμαϊκὸ αὐτὸ δρόμο ποὺ ἦταν ἡ Via Egnatia ποὺ πάει ἀπ' τὸ Δουράχιο στὴν Κωνσταντινούπολη βλέπε *Tafrafi*, Thessalonique au quatorzième siècle σ. 121—122.

δωσε να καταλάβω πώς τα γκρεμίσματα αυτά ήταν χειροποιαστά σημάδια της μεγάλης δυστυχίας τους.

Περιεργάστηκα με προσοχή την εκκλησιά αυτή, μικρότερη απ' την άλλη που είχα δει πρωύτερα, μα πολύ εύκολα έβλεπε κανένας πώς ήταν πολύ πιο όμορφότερη και πλουσιότερη. Κατάλαβα πώς ήταν αφιερωμένη 'ς την Παναγία, που ή εικόνα της έμενε ακόμα, μολονότι δεν ήταν πιά δυνατό ή εκκλησιά να λειτουργήσει, γιατί όχι μόνον ή άγια τράπεζα ήταν καταστραμμένη, αλλά και όλη ή εκκλησιά ήταν γεμάτη από κολώνες και τετράγωνους μαρμάρινους στύλους, που τα συντρίμματά τους δείχνανε πόσο μεγάλο ήταν τό ρήμαγμα σ' αυτό τό δυστυχισμένο τόπο. Παρατήρησα ακόμα και στους τοίχους λείψανα από ζωγραφιές κι από κοσμήματα χρυσά (filets d'or), που έδειχναν φανερά πώς ή εκκλησιά ήταν άλλοτε πολύ καλά στολισμένη. Σ' όλη την πόλη δεν είχε παρά ένα μόνο φτωχό παπά, που μου είπε πώς δυσκολευότανε πολύ να ζήσει, γιατί ό φτωχός αυτός λαός ήταν πέρα και πέρα καταστραμμένος όχι μονάχα απ' τους Τούρκους, αλλά κι απ' τους κουρσάρους, που συχνά κούρσευαν σ' αυτά τα μέρη. Η πόλη αυτή που την λέν Περιθώρα (Perithora) είναι τόσο καλιά ώστε μάς έδεδαιώναν ότι είναι περισσότερο από δύο χιλιάδες χρόνια που είναι χτισμένη.

Έδω τελειώνει τό ταξίδι της Θράκης. Καθώς θά είδε ό αναγνώστης οι ειδήσεις δεν είναι βέβαια άρθρες, είναι όμως άρκετες για να μάς δώσουν μιá ιδέα για τη γενική τότε κατάσταση της χώρας, καθώς και για τις πόλεις με τα αξιοπεριεργά τους. Εύχης έργον θάταν σιγά να μαζευτούν αυτές οι ειδήσεις κι απ' τους άλλους ταξειδιώτες, γιατί μόνο έτσι σιγά σιγά θά συγκεντρωθή τό αναγκαίο ύλικό για κείνον που θάποφάσιζε μιá μέρα να γράψει την τοπική ιστορία της Θράκης στα χρόνια της Τουρκοκρατίας.

¹⁾ Περιθώρα? Ό Belon στην σ. 136 μιλά για την πόλη Μπουρού (Bourou) κοντά στη λίμνη Μπουρού. "Αν ή πόλη που περιγράφεται εδώ απ' τον πατέρα Robert είναι ή Μαρώνεια, πρέπει να παραδεχτούμε πώς έκανε κύκλο γιό να πιά νό δη τη Γκιουμουρτζίνα [Τίποτα απ' αυτά. Περιθώρα και Μπουρού και Αναστασιούπολις της Θράκης είναι ή ίδια βυζαντινή πόλις.— Σημ. του μεταφραστή].

ΕΝΑ ΤΑΞΕΥΔΙ ΣΤΗ ΘΡΑΚΗ ΣΤΑ 1433

Ἐνθ' ἡ Τουρκικὴ κατάκτησις τῆς Θράκης ἦτο εἰσέτι πρόσφατος, καὶ ἡ Ἑλληνικὴ τῆς Κωνσταντινουπόλεως Αὐτοκρατορία ἔπνεε τὰ λείψια, ὁ Bertrundon de La Broquière, premier ecuyer tranchant καὶ conseiller de Philippe le Bon, Δουκὸς τῆς Βουργουδίας, διέσχισε τὴν Θράκην καὶ δίδει ἐνδιαφέρουσαν περιγραφὴν τῆς καταστάσεως τῶν πόλεων διὰ τῶν ὁποίων διήλθε. Ἀνάμφιδόπως τὸ ἀπόσπασμα θὰ ἀναγνωσθῆ με ἐνδιαφέρον.

Τὸ χειρόγραφον τοῦ Voyage d'Oultremer σώζεται ἐν τῇ Βιβλίῳ θήκῃ τῶν Δουκῶν τῆς Βουργουδίας. Ἐκτυπώθη πρὸ τριακονταπενταετίας περίπου, εἶναι κατὰ πάσαν πιθανότητα εἰς τὸ ἑλληνικὸν κοινὸν ἄγνωστον.

A. A. Σ (1)

Je me partis de la dicte ville de Constantinoble le 23^e jour de janvier 1433 en la compagnie de Messire Benedic de Fourlino, ambaxade de par le duc de Milan devers le Turc. Et estoit en sa compaignie ung gentilhomme qui estoit aussi au duc de Milan et l'appelloit on Jehan Visconte, et avoit ledit ambaxadeur en sa compaignie VII personnes et X chevaux, car il fault porter par la Grece tout ce de quoy on a necessité par le chemin.

Et au partir de Constantinoble a ung passage qui est sur la mer que l'on nomme Rigory (Ρήγιον) qui fut jadis assés fort car la mer y entre au long d'une vallée bien XX milés et illec a ung pont et une tour. Mais les Turcz l'ont abattue et y a une moult longue chaudié et ung village de Grecz. Et qui vuelt venir à Constantinoble par terre il fault passer par là ou à ung autre passaige qui est ung peu au dessus sur une rivyere qui vient là cheoir en la mer, lequel me fu dit qu'il est aussi fort ou plus que cestuy.

De là je vins à Athyra qui souloit estre bonne ville. Mais les Turcz l'ont toute destruite et si avoit ung moult fort passage, car la mer se boute samblablement que j'ay dit de l'autre et le pont qui y est grand et fort et à chascun bout y a une

(1) Ανδώνιος Δρ. Σταυρίης

«Ἐφυγα ἀπὸ τὴν ξακουσμένη Κωνσταντινούπολη στὶς 23 τοῦ Γενάρη στὰ 1433 μὲ τὴ συντροφιά τοῦ κ. Βενέδικτου Ντὲ Φουρλίνο, πρεσβευτῆ τοῦ Δουκά τοῦ Μιλάνου στὴ Τουρκία. Μαζί του εἴτανε κι' ἕνας εὐπατριδῆς ὁ Jehan Visconte, πού κι αὐτὸς ὑπηρετοῦσε τὸν δουκά τοῦ Μιλάνου.

»Ἡ ἀκολουθία τοῦ πρεσβευτῆ εἴτανε ἐφτά ἄνθρωποι μὲ δέκα ἄλογα, μιὰ καὶ ἔπρεπε, ἀφοῦ θὰ περνοῦσε τὴν Ἑλλάδα, νὰ πάρει μαζί της ὅ,τι θὰ χρειαζότανε στὸ δρόμο.

»Ἐξω ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολη καὶ πρὸς τὴ θάλασσα πάνω βρισκεται στενὸ πέραμα μὲ τὸνομα Rizoxy (Ἰζνιά), πού ἄλλοτε εἴτανε πολὺ δυνατὸ, γιατί ἐκεῖ ἡ θάλασσα μπαίνει μέσα στὴν κοιλάδα σὲ βάθος ἀπὸ 20 πάνω-κάτω μίλια. Ἐκεῖ βρισκεται ἕνα γερφύρι καὶ ἕνας πύργος. Ὅμως οἱ Τούρκοι γκρεμίσαν τὸν πύργον. Ἐπίσης βρισκεται κένον μικρὸν πρόσχωμα καὶ ἕνα ἑλληνικὸ χωριὸν.

»Κεῖνος πού θάθελε νὰ πάει στὴν Κωνσταντινούπολη διὰ ξηρᾶς πρέπει νὰ περάσει ἢ ἀπὸ κεῖ ἢ ἀπὸ ἕνα ἄλλο πέρασμα, πού βρισκεται λίγο πέρα πάνω, πάνω σὲ ποτάμι πού περνᾷ ἀπὸ ἐκεῖ καὶ βγαίνει στὴ θάλασσα. Μοῦπαν πὺς τὸ πέρασμα αὐτὸ εἶναι κι αὐτὸ ὄχυρὸ ὄσο καὶ τᾶλλο ἢ καὶ πιὸ ὄχυρό.

»Ἀπὸ κεῖ ἦλθα στὰ Ἄθυρα (Athyra), πού ἄλλοτε εἴταν καλὴ πολιτεία. Μὰ οἱ Τούρκοι τὴν κατάρτησαν κι αὐτὴν ὀλότελα, ἂν κείχαν ἕνα πολὺ ὄχυρὸ πέραμα, γιατί ἡ θάλασσα προχωρᾷ στὴν ξηρά, καθὼς ἀνάφερα καὶ προηγήτερα, καὶ τὸ γερφύρι, πού βρισκεται ἐκεῖ, εἶναι μεγάλο κι' ὄχυρὸ καὶ ἀπὸ τίς δυὸ μεριές ὑπάρχει καὶ ἀπὸ ἕνας ὄρειος πύργος. Καὶ ὅμως οἱ Τούρκοι παίρνοντάς τους τοὺς κατάρτησαν. Στὴν πολιτεία αὐτὴ ἀκόμα μένουν Ἑλληγες.

»Ἀπὸ κεῖ πῆγα σᾶλλη πολιτεία πού τὴν λένε Salubrie (Σηλυβρία) καὶ πού εἶναι τοῦ αὐτοκράτορα τῆς Κωνσταντινούπολης.

»Ὅλη ἡ περιφέρεια ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολη ὡς τὴν πολιτεία αὐτὴ, διάστημα δυὸ ἡμερῶν, εἶναι τοῦ αὐτοκράτορα, μὰ ἔχει παρὰ πολὺ φτωχὰ χωριά.

»Ἡ Σηλυβριά εἶναι μιὰ πολιτεία, πού οἱ Τούρκοι δὲ μπόρεσαν γὰ

belle tour et forte. Ce nonobstant, les Turcz l'ont tout gagné et gasté et sont encoires tous Grecz en ladite ville.

Σαλβρία De là je vins à une cité que l'en nomme Salubrie qui est à l'Empéreur de Constantinoble.

Et tout depuis la ville de Constantinoble jusques à la dite cité de Salubrie qui sont deux journées, si est en l'obeissance de l'Empereur. Mais il n'y a que villaiges bien povres.

Et est ceste ville de Salubrie celle que le Turc n'a oncques peu prendre. Et toutefois n'est elle point trop forte de la part qui est sur la mer. Et il il y a ung pou de havre.

Τζορβί De là je vins à une ville que l'on nomme Chourleu qui a esté assés bonne par samblant, car les Turcz l'ont abatue et est repeulée de Grecz et de Turcz.

De là je alay à une ville que l'on nomme Misterio qui est une petite place fermée et n'y demeurent que Grecz excepté ung Turc à qui le Grant Turc l'a donnée.

Μεργασί Et de là, je vins à une ville que l'en nomme Pircasi qui est aussi tous les murs abbatu et n'y demeure que Turcz.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ De là je vins à une ville nommée Zambrzy qui est aussi toute abattue. *ΑΘΗΝΩΝ*

Et depuis Constantinoble jusques à Andrenopoly sont VI journées à tresbeau pays, montees et vallées fertiles de tous biens excepté de boys, car il n'en y a nulz, nenulz arbres et y a moult de rivyeres et est assés mal peuplé de gens.

Αδριανός De Zambrz. je alay avec ledit ambaxadeur à Andrenopoly qui est une tres bonne ville et la millieure que le Turc ayt en la Grece.

50710 Cette ville cy est tresgrande et bien marchande et fort peuplée de gens. Et cy se tient le Seigneur plus que en nulle autre ville de la Grèce. Et demeurent en ceste ville plusieurs marchans Venissiens, Cathelans, Jenevois et Flourentins.

Δι. Σημιο Je ne party de ceste ville de Andrenopoly avec ledit Mes-
3920v sire Benedicto... De là je alay à Dimodique qui est assés
4042a bonneville et y a tresbeau chastel et grant sur une montaigne presque toute reonde et si est tresbien fermé de doubles murailles et y passe par une part une rivyere et puet bien avoir dedans ledit chastel IIIIe maisons et y a ung dongon où le Turc tient son tresor, ainsi que l'en m'a dist.

τὴν πάρουν, μῦλο πού δὲν εἶναι δυνατὴ πρὸς τὸ μέρος τῆς θάλασσης, ὅπου βρίσκεται καὶ κάποιο λιμάνι.

» Ἀπὸ τὴν Σηλυβριά ἔφτασα σὲ μιὰν ἄλλη πολιτεία, τὴν Chorlou (Τσορλου). Ἡ πολιτεία αὐτὴ ὅτι εἶτανε πολὺ ὀχυρὴ, φαίνεται ἀπὸ τὸ ὅτι οἱ Τοῦρκοι τὴν χάλασαν καὶ ὕστερα τὴν ἔχτισαν ξανά καὶ τὴν κατοικοῦν Ἕλληνες καὶ Τοῦρκοι.

» Ἀπὸ κεῖ ἐπῆγα στὸ Misterio (Μυστήριον) μιὰ πολιτεία,—κλειστὴ καὶ μικρὴ τοποθεσία—πού τὴν κατοικοῦν μονάχα Ἕλληνες, ἔξὸν ἀπὸ ἓνα Τοῦρκο, πού τοῦ τὴν ἔχει χαρίσει ὁ Σουλτᾶνος.

» Ἀπὸ κεῖ ἐπῆγα στὴν πολιτεία πού τὴν λένε Pirgasi (Λουλέ Βουργάς) καὶ τὰ τεῖχη τῆς εἶναι γκρεμισμένα. Σαυτὴν μονάχα Τοῦρκοι κατοικοῦν. Ἀπὸ κεῖθε ἔφτασα στὴν πολιτεία Zambry ὀλότελα γκρεμισμένη.

» Κι ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολη ὡς τὴν Ἀδριανούπολη εἶναι ἑφτά ἡμέρες δρόμος ἀνάμεσα σὲ ὁμορφὴ ἔκταση σκεπασμένη ἀπὸ μικροὺς λόφους καὶ κοιλάδες εὐφορώτατες, καὶ προικισμένες ἀπ' ὅλα τὰγαθὰ τῆς φύσης, ἔξὸν ἀπὸ δάση, γιατί πουθενὰ δὲν εἶναι ὄνειρα. Εἶναι ὅμως ἀμέτρητα ποτάμια. Ὅλη αὐτὴ ἡ ἔκταση εἶναι πολὺ ἀπὸ κατοικημένη.

» Ἀπὸ τὸ Ζαμπρύ πῆγα μὲ τὸν προεστέτη, καὶ ἀνάφερα πάρα πάνω, ἀπὴν Ἀπταεπορῶλη (Ἀδριανούπολη), πού καλὴ πολιτεία. Εἶναι ἡ καλύτερὴ ἀπόσας ἔχουν οἱ Τοῦρκοι στὴν Ελλάδα.

» Ἡ πολιτεία αὐτὴ πού ἔχει μεγάλη ἔκταση, εἶναι ἐμπορικώτατη καὶ πυκνοκατοικημένη. Ἐκεῖ μένει πλιότρος ὁ Σουλτᾶνος παρὰ σὲ κάθε πολιτεία Ἑλληνική. Ἐπίσης ἐκεῖ κάθονται πολλοὶ ἔμποροι Βενετοί, Κατέλιανοί, Γενοβέζοι καὶ Φλωρεντινοί.

» Ἀπὸ τὴν Ἀδριανούπολη ἔφυγα μαζί μὲ τὸν κ. Βενέδικτο ντὲ Φουρλῖνο. Ἀπὸ κεῖ ἐπῆγα εἰς τὸ Dimotieque (Διδυμότειχον), ἀρκετὰ καλὴ πολιτεία, ὅπου βρίσκεται μεγάλο καὶ ὠραιότατο κάστρο πάνω στὸ βουνὸ στοργυλὸ πάνω—κάτω. Τὸ κάστρο περιτρογυρίζεται ἀπὸ παντοῦ μὲ τεῖχη διαπλά. Ἀπὸ τὴ μιὰ πλευρὰ περνᾷ τὸ ποτάμι. Τὸ κάστρο αὐτὸ μπορεῖ νὰ πάρει μέσα τέσσερα σπῖτια. Τὸ μικρὸ πύργο, καθὼς μοῦ εἶπαν, μεταχειρίζονται οἱ Τοῦρκοι γιὰ θησαυροφυλάκιο. Ἀπὸ τὴν πολιτεία αὐτὴ—τὸ Διδυμότειχο, πῆγα στὰ Ypsala (Ἵψαλα), καλὴ πολιτεία μὰ κι αὐτὴ γκρεμισμένη. Ξαναπέρασα τὸ ποτάμι Μαρῖτσα (Marisse)—Ἐβρος μὲ βάρκα ὅπως καὶ τὴν ἄλλη φορά.

» Τὸ πέρασμα σ' αὐτὸ τὸ μέρος ὀλότελα γιομάτο ἀπὸ τέλματα, εἶναι πολὺ κουραστικὸ γιὰ τὸν καβαλλάρη ταξιδιώτη. Τὸ διάστημα ἀπὸ τὴν Ἀδριανούπολη ἕως ἐδῶ εἶναι δυὸ ἡμέρες.

» Ἀπὸ κεῖ πῆγα στὴν Ayne (ΑἼνο), πού στὴν ἐποχὴ τῆς Μεγάλης

Ύψαλα
Je alay de cette ville de Dimodieque à une ville que l'en nomme Ypsala qui est assez bonne ville et est aussi toute abattue et passay encoires la rivyere de la Marisse en bateau, ainsi que j'avois faict autrefois, et est ceste marche de pays tout marescage et mal aysiée à chevalchier et furent deux journées depuis Andrenopoly.

Rivas
De cy je alay à une ville que l'en nomme Ayne (Αἴνες) qui fu jadis une grant cité du temps de Troye la grant et y souloit avoir ung roy. Et maintenant en est seigneur le frere du seigneur de Matelin, lequel est tributaire au Turc. Et est ceste dite ville sur la mer et entre ceste grosse rivyere cy en la mer, qui a bien deux milles de large. Il y a une sepulture qui est sur une petite montaigne reonde et dient que jadis le Roy Priam envoya ung sien filz moinsné qu'on appelloit Polidoire, avec grant foison de tresor à ce roy de Ayne, lequel, aprez la destruction de Troye, tant pour crainte des Grecz que pour la convoitise du trésor, l'avoit fait mourir.

ΑΚΑΡΑ ΑΗΜΙΑ ΑΟΗΝΩΝ
Devant ceste ville, je travoyay un gros vaisseau la Marisse et alay envers ponant en une ville que l'en nomme Macry qui jadis, par samblant, a este bonne ville et grande et, de present est toute abbatue, excepté une partie du chastel qui souloit estre bel et fort. Et est habitée de Grecz et de Turcz et est sur la mer et est près de l'isle de Samandra qui est au seigneur de Ayne.

*Σίρρυρ-
Σίβα*
De là je passay une montaigne non par trop grande et vins en une ville que l'en nomme Caumussin qui est assés bonne petite ville et est bien fermée de murs et est assisè sur une petite rivyere en tresbeau pays et bon et plain et près des montaignes devers ponant.

De là je passay par une ville nommée Mussi, qui fu jadis, par samblant, bonne et bien fermée, mais elle est ors toute destruite, et une partie des murs abbatu et n'y habite personne.

De là Peritoq, je alay en une ville champestre nommée Jangibatzar qui a esté eddiffiée des Turcs...

Nous partimes lendemain de Jangibatzar et retournasmes à Camussin et de là, venismes à passer une assés male montaigne. Et quant j'eus passé ladite montaigne, je vins sur une

Τροίας εΐτανε τρανή και είχε βασιλιά. Και τώρα άρχοντάς της είναι ο άδερφός του άρχοντα της Μυτηλήνης (Seigneur de Matelin) ύποταλής στον Τουρκο. Ή πολιτεία αυτή βρίσκεται κοντά στη θάλασσα και άπό μέσα της περνά τὸ μεγάλο ποτάμι πλάτος δύο μίλλια.

» Πάνω σένα στρογγυλό βουνό βρίσκεται τὸ νεκροταφείο. Τὸν παλιό καιρό, όπως λένε, ὁ βασιλιάς ὁ Πρίαμος ἔστειλε τὸ πῶ μικρὸ παιδί του τὸν Πολύδωρο μὲ πολλούς θησαυρούς στο βασιλιά τῆς Αἴνου. Αὐτὸς εἶτ' ἀπὸ τὸ φόβο του στούς Ἕλληνας, εἶτε ἀπὸ ἀπληστία γιὰ τὸ θησαυρό, σκότωσε τὸ νέο.

» Μπροστά στὴν πολιτεία τούτη, πέρασα τὴ Μαρίτσα μὲ μιὰ μεγάλη βάρκα και τράβηξα δυτικὰ στὴν Macry (Μάκρη), πὸν ἄλλοτε, ὡς φαίνεται, εἶτανε καλὴ πολιτεία και μεγάλη μὰ τώρα ὀλότελα γκρεμισμένη ἔξὸν ἀπὸ ἓνα μέρος τοῦ κάστρου, πὸν θά εἶτανε πολὺ ὠραῖο κ' ὄχυρό. Τὴν κατοικοῦν Ἕλληνας και Τουρκοι κοντὰ στη θάλασσα και στὴ νῆσο Samandra (Σαμοθράκη) πὸν εἶναι τοῦ Σείρηρου τοῦ Αἴνε. Ἀπὸ κειθε περνώντας κάποιο βουνό ὄχι και πὸν ψηλὰ ἔφτασα στὴν Caumussin (Γκιουμουλιζίνα), πὸν τὴν περιτριγυρίζουν καλὰ τείχη κοντὰ σένα ποτάμι μέσα σὲ μιὰ ὠραιότατη ἔχταση καλὴ και ομοιὰ ὁμοία στὰ δυσμικὰ βουνά της.

» Ἀπὸ κειθε πέρασα μὲς ἀπὸ μιὰ πολιτεία πὸν τὴν λέγαν Μυσιί πὸν κατὰ φαίνεται, εἶτανε ἄλλοτε καλὴ και κατοχυρωμένη μὰ σήμερα ὀλότελα γκρεμισμένη. Και μέρος ἀπὸ τὰ τείχη της εἶναι γκρεμισμένο. Εἶναι δὲ ὀλότελ' ἀκατοίκητη. . . . .

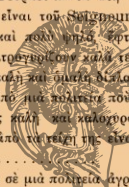
» Ἀπὸ τὴν Periton τράβηξα σὲ μιὰ πολιτεία ἄγροτικὴ τὸ Jaugibatzar, πὸν τὴν ἔχτισαν οἱ Τουρκοι.

» Τὴν ἄλλη μέρα φύγαμε ἀπὸ τὸ Jaugibatzar και γυρίσαμε πίσω στὴ Γκιουμουλιζίνα, ἀπ' ὅπου ἀνεβήκαμε σένα βουνό δυσκολοπορπάτητο. Περνώντας τοῦτο τὸ βουνό φτάσαμε σένα ποτάμι πὸν περνά μὲς ἀπὸ δυὸ ψηλὰ βράχια. Στὸ ἓνα ἀπ' αὐτὰ ἀπάνω βρίσκεται ἓνα κάστρο γιὰ νὰ φυλάει τὸ πέρασμα μὲ τὸνομα Coulony (Περιστερία), πὸν εἶτανε πολὺ ὄχυρό και κατόπι τὸ πλιότερο ἔρειπωμένο.

» Τὸ πλιότερο τὸ βουνό σκεπάζεται ἀπὸ δάσος. Οἱ κάτοικοι εἶναι ἄξεστοι και ἄγριοι. Περνώντας τοῦτο τὸ βουνό ἔφτασα στὴν πολιτεία Trajanopoly (Τραιανούπολη). Αὐτὴ ἡ πολιτεία βρίσκεται πλάγι στη θάλασσα και στο ποτάμι πὸν τὸ λένε Μαρίτσα. Εἶτανε μιὰ φορὰ πολὺ μεγάλη πολιτεία, μὰ τώρα ὀλότελα χαλασμένη και πάνω κάτω ἀκατοίκητη.

» Ἐδῶ ὑπάρχουν λουτρά πὸν τὰ λένε «νερό ἁγιασμένο» στις ριζές τοῦ βουνού, πὸν βρίσκεται ἀντίθετα στοῦ ἡλιου τὸ ἔβγα. Ή δὲ θάλασσα βρίσκεται ἀντίθετα πρὸς τὴν νοτιά.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

Φεργιά
ΕΙΡΑ;

Τραϊανούπολη
5913

rivyere qui passe entre deux haultes roches et sur l'une a ung chastel qui garde celluy passage nommé Coulouy (Περιστερία) lequel estoit moult fort et a esté abbatu la plus grant partie. Et de ceste montaigne la plupart est bois, et sont males gens et murdriers ceulx qui y habitent,

Et quant j'euz passé ladite montaigne, je vins en une ville que l'en nomme Trajanopoly. Cette ville de Trajanopoly est près de la mer et de ceste rivyere que l'on appelle la Marisse et a esté assés grande ville et est toute abbatue et n'y demeure que ung pou de gens. Et y a en ceste ville ung baing que l'on nomme eau sainte et est au pi   d'une montaigne qui luy est devers le soleil levant et la mer luy est devers midy.

De là, je vins à une ville que l'en nomme Vira. En ceste ville souloit avoir ung beau chastel lequel est abbatu en aucun lieu. Et m'a dit ung Grec qu'il y souloit avoir III' chanoines et y est encoires le cuer de l'eglise, de quoy les Turcz ont fait leur mosquée et ont edifi   autour de ce chastel une grande ville qui est peuplée de Grecz et des Turcz. Et est ceste ville sur ung mont près de la Marisse.

De là je revins    Dimotiq qui est une tresbelle place ainsi que j'ay dit cy devant. Elle est bien grande ville et m'a semblé encoires plus belle la dernière fois que la première. Et me semble que se ledit seigneur Grand Turc y tient son tresor qu'il y est bien seurement.

Et de là je retournay    Andrenopoly, où je attendis jusques à ce que ledit seigneur fu venu.

Περσ  α
v  σθησ  

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

1920

ΑΘΗΝΑΝ

» Ἀπὸ κεῖ τράβηξα στὴν πολιτεία ποὺ τὴν λένε Vira (Βήρα). Σαυτὴ τὴν πολιτεία φαίνεται πὼς εἶτανε ὠραῖο κάστρο, ποὺ τὴν εἶναι χαλασμένο σένα μέρος. Κάποιος Ἕλληνας μοῦ εἶπε πὼς ἐκεῖ, φαίνεται, ζοῦσαν τρεῖς καλόγηροι, ἀκόμα δὲ βασιτῆς ὁ σηκὸς τῆς ἐκκλησιᾶς ποὺ οἱ Τοῦρκοι τὸν ἔκαμαν τζαμί.

» Γύρω αὐτοῦ οἱ Τοῦρκοι ἔχτισαν μεγάλη πολιτεία ποὺ τὴν κατοικοῦν Ἕλληνες καὶ Τοῦρκοι. Βρίσκεται δὲ ἡ πολιτεία αὐτὴ πάνω σὲ βουνὸ κοντὰ στὴν Μαρίτσα.

» Ἀπὸ κεῖ ἐγύρισα πίσω στὸ Διδυμότειχο, μέρος ὠραῖο, πὼς εἶπα πάρα πάνω. Ἡ πολιτεία αὐτὴ μοῦ ἔφάνηκε τώρα ὠραιότερη ἀπὸ τὴν πρώτη φορά, καὶ μοῦ φαίνεται πὼς, ἂν ὁ Σουλτάνος κρατᾷ ἐκεῖ τοὺς θησαυροὺς του, τοὺς ἔχει καλὰ ἀσφαλισμένους.

» Ἀπὸ κεῖ γύρισα πίσω στὴν Ἀδριανούπολη, ὅπου περιμένα τὸν ἐρχομὸ τοῦ Σουλτάνου».

Ἀκολουθεῖ ἡ περιγραφή τῶν ὑποδοχῶν τοῦ Σουλτάνου καὶ τῶν ἀκροάσεων τοῦ πρεσβευτοῦ τοῦ Λαῖκος, τοῦ Μιλίτου καὶ τῆς ἐκεῖθεν ἀναχωρήσεως τῶν τὴν 12 Μαρτίου.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

Η Δράμην στα 1666

Ταξιδιωτής.

10^ο Καστριώτης Robert de Dreux στα
Δράμην στα 1666.

Σταγόνος
Κ. Κυρια-
νίδος

Μίση στα πράγματα ως έχουν α
σε γρήγορα για να σωθούν χέρια της
τοπογραφίας οι κατηγορίες ως και δι-
νόν οι έρωσάται ταξιδιωτές όσοι ήλθε
για χέρια αυτά να περάσουν ως βίβλ.
γνήσιας χάρτης για να σωθούν οι γέφυρες.

Καθυστά
το ποταμό
στην είδη
δεν είναι
γνήσιος

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Δεν υπάρχει βέβαια να κερδίσουν κανένα
από αυτά βίβλα στα ταξιδιωτικά πράγματα,
γιατί υπάρχουν όντως στην βίβλ. και πο-
τε και το σκοπό να εξέλθουν με εφόδο.
στη βίβλ. και να δώσουν έργον
ρη βίβλ. γέννησε το. Αυτό κινείται για άλλες
πλευρές να γινούν. Οι περισσότεροι σπάνε
σαν για άλλες δουλειές, και το συνδέεται με
τη με διάφορες διαγραμματικές αστοχίες.
και σε όρους της κείνου ως όλα έβγαλαν
σημειώνουν ότι της είναι κείνοια κείνου.
σημειώματα με την ιδιοσυμπλοαία και τα ιδι-

Η Δράση 22α 1666

αίθρα ενδιαφέροντα δε καθως. Γι' αυτο
και αι ετηροφοριες ην δει ηναι συζητησι-
μοι φορες οχι και εση κωτες. Αλλες φορες
δε διαγω εντρασην δει δει ερεθιστων
να αυξηθουν καγα καγα ο, δε θησαν η δει
αυτην καγα θα ονομαδα η θα βαραιορο-
τον η δει καθυλαινον καγα και βαρην.
ην ο, δε δος ης, ηι ελλες φορες δινον ωζη και
προσχη ο, δε αυτην και δος νδωτος, δε δει
δεν ην βαδα ην ετηροφορια φορα δε για να
υπενθαι ενταυτην ετηροφορια ετηροφορια
ιως αναηριες δει ετηροφορια η ο, δε δει. Με ο, δε
αυτα κωτα εο δει ο, δε ετηροφορια ετ ετισο-
με θα διαφωδωτα ετηφορια ηναι κωτα ε, κωτη να
μη δει βαραιορομα ετηφορια, κωτη με κωτοι-
α προσχη η κωτη. Εισαμε βαραιορομα εως
οι ετηφορια ετ δε διαφωδωτα δει διαφωδωτα με
ετηφορια, ετηφορια με ετηφορια η δε συνδωρο οη-
μωτα η ηρχοδωτα ετ ην κωτα ετηφορια. Γι' αυτη η
αι ετηφορια δει ετηφορια με δε δει ετ ετισοδωτα
αυτην ετ με ετηφορια ετ δε κωτα ην κωτη ετηφορια
ετηφορια δυο κωτοι ετηφορια ετ δε ο, δε ην
ετ ην ετηφορια κωτα ην κωτη. ε.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ἕνας, ὁ πῶς συνηθισμένος, εἶναι ὁ δρόμος πὸν περνᾷ ἀπ' τὴν Ἀδριανούπολι, ὁ ἄλλος εἶναι ἡ περίφημη Ἑγνατία ὁδὸς πὸν ἄρχιζε ἀπ' τὸ Δυρράχιο, περνοῦσε ἀπ' τὴν Θεσσαλονίκη, ξακολουθοῦσε μὲς ἀπ' τὴν Θράκη καὶ τελείωνε ἔς τὴν Κωνσταντινούπολη. Τοὺς δυὸ αὐτοὺς δρόμους ἀκολουθοῦν ἀπάνω κάτω καὶ σήμερα ἀκόμα οἱ δημοσιές. Τὸν ἕνα ἀπ' αὐτοὺς τοὺς δυὸ, αὐτὸν πὸν πάει πρὸς τὴν Θεσσαλονίκη ἀκολούθησε ἔς τὰ 1669 καὶ ἡ συνοδεία τοῦ Γάλλου πρεσβευτῆ De la Haye-Vantelet πηγαίνοντας ἀπ' τὴν Κωνσταντινούπολη ἔς τὴν Λάρισα, ὅπου ἔμενε τότε προσωρινὰ ὁ Σουλτάνος γιὰ νὰ βρισκεται πῶς κοντὰ στὴν Κρήτη, πὸν τὴν πολιορκοῦσαν τὰ στρατεύματα τοῦ Μεγάλου Βεζίρη του. Ὁ πρεσβευτὴς πήγαινε γιὰ νὰ τακτοποιήσει μερικὲς γαλλικὲς ὑποθέσεις, σχετικὲς μὲ τὰ προνόμια τῶν ξένων στὴν Τουρκία (Capitulations), καὶ μέσα στὴ συνοδεία του εἶχε καὶ τὸν πνευματικὸ τῆς πρεσβείας, ἕνα συγγενῆ του καπουκίνο τὸν Robert de Dreux. Ὁ de Dreux αὐτὸς ἦταν τρία χρόνια πὸν εἶχε ἔρθει ἀπ' τὴν Γαλλία καὶ ἔμενε στὴν Κωνσταντινούπολη γιὰ πνευματικὸς τῆς πρεσβείας, φιλοπερίεργος δὲ καθὼς ἦταν βρῆκε ὁ αὐτὸς τὴν ἀναμεταξὺ εὐκαιρίες νὰ ταξιδεύει καὶ ὁ ἄλλα μέρη τῆς Τουρκίας. Πρῶτα πρῶτα ἐπειδὴ ὁ πρεσβευτὴς ἀναγκάστηκε νὰ ταξιδεύει στὴν Ἀδριανούπολη, ὅπου βρισκόταν ὁ Σουλτάνος, ὁ πάτερ Robert τὸν συνοδεύει γιὰ νὰ δῇ τὴν Ἀδριανούπολη. Ἐπειτα βρῆκε εὐκαιρία νὰ ταξιδεύει μόνος τὸν καὶ στὰ νησιά καὶ στὴ Σμύρνη καὶ στὸ τέλος συνοδεύει τὸν πρεσβευτὴ καὶ στὴ Λάρισα, κι ἀπ' ἐκεῖ κατέβηκε στὴν Ἀθήνα καὶ πρὸ Ναύπλο, ὅπου μάρκαρε γιὰ τὴν Γαλλία. Τὶς ἐντυπώσεις ἀπ' τὴν διαμονὴν του στὴν Κωνσταντινούπολη καὶ τὰ ταξίδια του περιέγραψε σὲ μιὰ ἔκθεση, πὸν τὴν ἐσημείωσε πρῶτα ὁ Omont, ἐξέδωκε δὲ στὰ τελευταῖα χρόνια (1925) ὁ Pernot ἀπὸ ἕνα χειρόγραφο τῆς βιβλιοθήκης τῶν Παρισίων μὲ τὸν τίτλο Voyage en Turquie et en Grèce du R. P. Robert de Dreux aumonier de l'ambassadeur de France (1665—1669) publié et annoté par Hubert Pernot. Paris 1925. (Collection de l'Institut Néo-hellénique. Fasc. 3).

Ὁ de Dreux δὲν ἀνήκει βέβαια ἔς τὴν τάξην τῶν μεγάλων περιηγητῶν, ὅπως ὁ Belon, ὁ Tournefart καὶ ἄλλοι, εἶναι ὅμως περίεργος καὶ φιλομαθὴς καὶ προσεκτικὸς καὶ ἐνδιαφέρεται πολὺ γιὰ τὰ ἀρχαῖα καὶ ὅπου τὰ ἀπαντήσῃ, δὲν ἀφήνει νὰ τοῦ διαφύγουν. Ἐνδιαφέρεται ἐπίσης καὶ γιὰ τὴν σύγχρονη κατάστασιν τῶν κατοίκων καὶ μᾶς δίνει καὶ γι' αὐτὴν χρήσιμες πληροφορίες. Ἐτσι μᾶς περιγράφει τὴν Ἀδριανούπολη, τὴν Κωνσταντινούπολη μὲ τὰ τζαμιά της, τὰ ἱστορικὰ μνημεῖα της καὶ τὰ σαράγια της, τὴν Χαλκηδόνα, τὸ Ἐφταπύργιο, τὸ Βόσπορο, καθὼς καὶ τὸ παιδομαζωμα καὶ τὴν ἀγορὰ τῶν σκλάβων. Ἐπειτα μᾶς διηγεῖται τὸ ταξίδι του στὰ

νησιά καὶ τὴ Σμύρνη, καθὼς καὶ τὸ ταξεῖδι του στὴ Λάρισα, ὅπου μᾶς δίνει πληροφορίες γιὰ ὅλες τὶς πόλεις ποὺ ἀπάντησε στὸ δρόμο του ἀπ' τὴ Σηλυβρία ὡς τὴν Καβάλλα, καὶ ἐδῶ ἐκεῖ ὡς τὴ Θεσσαλονίκη καὶ τὴ Λάρισα. Τελευταῖα μᾶς περιγράφει τὸ ταξεῖδι του στὴν Ἀθήνα καὶ στὸ Ναύπλιο, καὶ μᾶς ἀναφέρει ὅσα ἀρχαῖα εἶδε καὶ θαύμασε στὴν πόλη τῆς Παλλάδος. Τὴν ἐξιστόρηση τοῦ ταξεῖδιοῦ του δὲν φαίνεται νὰ τὴν ἔγραψε προσχεδιασμένα, γιατί ἄλλῶς θὰ ἦταν ἴσως πλουσιώτερη. Κάποιος, ποὺ θὰ τοῦ εἶχε ὑποχρέωση, τοῦ τὴ ζήτησε ἐπίμονα, καὶ αὐτὸς δὲν μπόρεσε νὰ ἀρνηθῆ. Ἔτσι, καθὼς μᾶς λέγει ὁ ἴδιος, δὲν τὴν ἔγραψε ἀπὸ σημειώσεις, ἀλλ' ἀπὸ ὅ,τι θυμότανε, τρία μάλιστα χρόνια ὕστερα ἀπὸ τὸ γυρισμὸ του ἔς τὴ Γαλλία. Μ' ὅλα ταῦτα φαίνεται νὰ εἶχε ζωηρὴ μνήμη, γιατί σὲ πολὺ λίγα πράγματα θὰ μπορούσε νὰ πῆ κανένας πὼς δὲν τὰ λείει σωστά, ὅπως τὰ εἶδε καὶ τὰ ἀντελήφθηκε ἢ ὅπως τοῦλάχιστον τοῦ τὰ εἶπαν.

Γιὰ τὴ Θράκη οἱ πληροφορίες τοῦ de Dreux ἔχουν ἀρκετὴ σημασία, γιατί μᾶς δίνουν ὄχι μόνον τὴ γενικὴ εἰκόνα τῆς χώρας, ποὺ φαίνεται νὰ ἦταν ἀραιὰ κατοικημένη καὶ οὐχὸν ἐρημωμένη, ὄχι μόνον εἰκόνας ἀρκετὰ περιέργες γιὰ τὰ ταξεῖδια στὰ χρόνια ἐκείνα, ἀλλὰ καὶ μερικὲς ἀρκετὰ σημαντικὲς πληροφορίες γιὰ πόλεις, τὸν καὶ σήμερα εὐημεροῦν καὶ ἐκπύρην, καθὼς καὶ γι' ἄλλες ποὺ εἶναι πᾶ ἔρημες καὶ ἀκατοίκητες. Ἀπὸ τὰ περὶ τὸν τοῦ Τσεκμετζέδες, τῆ Σηλυβρία καὶ τῆ Ραιδεστού, ποὺ φαίνεται πὼς καὶ τότε εἶχε σημαντικὴ εὐπορικὴ κατάσταση, πέντε ὁλόκληρες μέρες περπατοῦν ὡς τὸν Ἔβρο χωρὶς νὰ βροῦν καμιὰ σημαντικὴ ὄπισσοῦν πόλη, παρὰ μόνον πεδιάδες μὲ ἀφθονο κινῆσι, πράγμα ποὺ μαρτυροῦ πόσο ἐρημος ἦταν ὁ τόπος. Τὸν Ἔβρο τὸν περνοῦν μὲ καΐκια, ὅπως καὶ σήμερα, καὶ φτάνουν στὰ *Φέροζαι*, ὅπως λὲν σήμερα οἱ ντόπιοι, ποὺ τότε ἀκόμη διατηροῦσαν τὸ βυζαντινὸ τους ὄνομα Βήρα. Ξέρομε δὲ ἀπ' τοὺς Βυζαντινοὺς πὼς ἐξ ἀρχῆς ἦταν ὄχυρὸ μοναστήρι, ποὺ χρησιμοῦμε κάποτε καὶ γιὰ φυλακὴ μεγιστάνων, πιθανώτατα δὲ γιὰ τὴν ὄχυροτήτᾳ του αὐτὴ σιγὰ σιγὰ ἔγινε καὶ κέντρο συνοικισμοῦ¹⁾, ἀφοῦ μάλιστα βρισκόταν καὶ ἀπάνω στὸ δημόσιο δρόμο. Ὁ καπουκίνος ἐπισκέπτεται τὸ τζαμί, ποὺ δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ μιὰ ἀπ' τὶς πιὸ ὁμορφες βυζαντινὲς ἐκκλησιᾶς ποὺ ἔχουμε καὶ βλέπει καὶ τὶς ἐπιτύμβιες ἐπιγραφὰς ποὺ σφῶνται ἀκόμα καὶ τώρα. Μετὰ τὴ Βήρα ἔρχεται στὴ Μάκρη, ὅπου διαβάζει μιὰ ἐπιτύμβια ἐπιγραφὴ καὶ ἐπισκέπτεται κ' ἕναν τουρκικὸ τουρμαπὲ θαυματουργό. Ἀπὸ κεῖ φτάνει ἔς τὴν Γκιουμουρτζίνα. Εἶναι περίεργο πὼς τὸ κάστρο τῆς, ποὺ ὡς τὰ 1922, ποὺ τὸ γκρέμισε ὁ γενικὸς διοικητὴς Δάσιος γιατί τὸ ἐθεώρησε

¹⁾ Κατακουζηνός III 310,17 Βόννης, Περβλ. Στ. Κυριακίδου, Γλωσσολογικογραφικὰ σημεῖωματα ἐν Λεξιλογικῶν Ἀρχείῳ Τομ. Γ' σ. 366.

ἄχρηστο, ἦταν πολὺ καλὰ διατηρημένο, τὸ χαρακτηρίζει ὡς ἐρειπωμένο, ὅπως καὶ πρωτότερα ἀπ' αὐτὸν ὁ Belon. Ἄξια προσοχῆς εἶναι ὅσα κατόπι λέγει γιὰ τὸ Περιθῶρι, ποὺ δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ ἡ Μπουροῦ, γιὰτὶ βέβαια ἡ γνώμη τοῦ Pernot πὼς μαροῦσε νὰ εἶναι ἡ Μαρώνεια δὲν εἶναι σωστή. Ἡ Μπουροῦ λοιπὸν καὶ τότε ἀκόμα, στὰ 1669, ὅπως καὶ στὰ χρόνια τοῦ Belon, εἶχε κατοίκους, ἔλεινους ὅμως καὶ ἀξιοδάκρυτους, βρισκόταν δὲ ἀκόμα καὶ ἄνθρωποι ποὺ θυμόνταν τὸ παλιότερό της ὄνομα Περιθῶρι, δηλαδὴ Περιθεῶριον. Τὸ κάστρο της, ποὺ σήμερα μόνο λείψανα ἀξιοσημείωτα εἶδα μὲ διάφορες ἐπιγραφές κτιστὲς μὲ τοῦβλα, σφζόταν τότε δάκερο, ὀρθὲς δὲ ἦταν ἀκόμη καὶ οἱ βυζαντινὲς της ἐκκλησιῆς. "Ο,τι δὲν καταλαβαίνω καλὰ εἶναι ὁ περίβολος μὲ τὰ τῶμα γῦρο γῦρο στὴν πόλη. Τέτοιο πρᾶμα ἐγὼ τουλάχιστο δὲν διέκρινα. Ἴσως τώρα νὰ γκρεμίστηκε. Ἡ περιγραφή αὐτῆ τοῦ de Dreux μᾶς δείχνει πόσο χρήσιμη θὰ ἦταν ἡ ἐξέταση τοῦ τόπου αὐτοῦ ἀπὸ ἓνα βυζαντινολόγο καὶ μάλιστα καὶ ἡ ἐνέργεια ἀνασκαφῶν. Ἐχομε μπροστὰ μας μιὰ ὀλόκληρη νεκρὴ πόλη, ποὺ βέβαια ἀν ἀνασκαφῆ, κάποιες σελίδες ἀπ' τὴ βυζαντινὴ ζωὴ τῆς Θράκης θὰ φωτίσει. Γιὰ τὶς σημειώσεις γι' αὐτὴ παραδόσεις τῶν γῦρο χωριῶν ἔγραφα ἄλλοτε στὸ Ημερολόγιον τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος τοῦ Δροσίνῃ). Ἐξω ἀπὸ κείνα ποὺ ἀναφέρω εἶναι οἱ κάτοικοι τοῦ σημερινοῦ Τροισκίου ποὺ ἔβγαν πρὸς κατοικεῖσαν ἄλλοτε ἐν τῇ Μπουροῦ καὶ πᾶς ἔφυγαν, γιὰτὶ δὲν μπορούσαν νὰ ὑψοῦν ἐπὶ ἀπ' τοὺς κουρσάρους. Τὴν παράδοσή των βεβαιώνει ὁ de Dreux ὁμιλοῦντας γιὰ τὶς αἰτίες τῆς δυστυχίας τῶν κατοίκων. Ἄλλως τε ἀπ' ὅσα τὰ παραλία αὐτὰ οἱ κάτοικοι φύγαν ἀπ' τὴ θάλασσα γιὰ τὸν ἴδιο λόγο καὶ σήμερα καὶ ἡ Μαρώνεια καὶ τὰ Ἀβδηρα (σήμερα Μπουλούστρα) εἶναι ἀρκετὰ μακριὰ ἀπ' τὴν παραλία. Ἄλλ' ἄς ἀφήσουμε τὸν de Dreux νὰ μᾶς διηγηθῆ τὸ ταξεῖδι του").

Τὴν πρώτη μέρα τοῦ ταξιδιοῦ μας φτάσαμε στὸ Τοπτοϊλάρ, ἔπου βρήκαμε καλὸ καὶ φτηνὸ κρασί, κ' ἐπειδὴ θέλαμε νὰ ἐξακολουθήσουμε τὸ δρόμο μας καὶ τὴ νύχτα, πήραμε μαζί μας ἓνα Χατζῆ. Χατζῆδες εἶναι ἄνθρωποι ποὺ κουβαλοῦν ἓνα φανό, γιὰ νὰ φωτίζουν τὸ δρόμο. Στὴν ἄκρη δηλαδὴ μανῆς μεγάλης βέργας ἔχουν ἓνα εἶδος σκάρας καὶ μὲ διάφορα κουδάρια ἀπὸ παννὰ κατραμωμένα διατηροῦν μέσα σ' αὐτὴ τὴ φωτιά, ποὺ βγάζει

1) 1922 σ. 247 κέ.

2) Ὁ ἐκδότης εἶχε τὴν ἐπιμέλεια νὰ ἐφοδιάσῃ τὴν ἐκδοση καὶ μὲ διάφορες σημειώσεις ἀπὸ ἄλλους ταξιδιωτὲς, τὸν Belon κυρίως καὶ τὸν Ducas. Νόμισα πὼς θὰ ἦταν καλὸ νὰ τοὺς διατηρῶ καὶ τοὺς διηγήσω.

μεγάλη φλόγα. Κάποτε τῆ φλόγα αὐτὴ τῆ συντηροῦν μ' ἓνα ξύλο παχύ, ποὺ καίει σὰν λαμπάδα.

Ὅταν εἶχαμε νὰ περπατήσουμε δώδεκα λευγες, ξεκινούσαμε στὶς ἔντεκα τὸ βράδυ, καὶ ἔταν εἶχαμε μικρότερο δρόμο, φεύγαμε τὰ μεσάνυχτα γιὰ νὰ φτάσουμε στὸ σταθμὸ ἀπάνω κάτω τὸ μεσημέρι. Τὸ φαγητὸ τὸ βρῖσκαμε ἑτοιμο, γιὰτὶ τὸ ἀμάξι μὲ τὸ μαγειρεῖο πήγαινε πάντα μπροστὰ καὶ κάθε μέρα φρόντιζαν νὰ σφάζουν ἓνα ἀρνί καὶ πουλερικά γιὰ τὴν ἄλλη μέρα, γιὰτὶ καθὼς εἶπα στὰ μέρη αὐτὰ δὲν ἦταν ξενοδοχεῖα, ἔπου μπορεῖ κανένας νὰ καταλύσει, οὔτε καπηλειὰ ἢ μαγειρεῖα, ἔπου βρῖσκει κανένας μαγειρεμένο κρέας, καὶ πρέπει οἱ ταξιδιωτὲς νὰ ἐτοιμάζουν μοναχοὶ τοὺς τὸ φαεὶ ποὺ θέλουν νὰ φάν.

Ὅταν ἀρχίζει νὰ σκοτεινιάζει ὁ χατζῆς ἀνάφτει τὸ φανὸ του καὶ τὸν βάζει στὴν πόρτα τοῦ χανιοῦ, ἔπου μαζεῦονται οἱ ταξιδιωτὲς, καὶ βασιτώντας τὸ φανὸ στὸ χέρι τραγουδοῦ κατὶ τι ἀράπικα γιὰ νὰ χαιρετίσει τὴ συντροφιά, γιὰτὶ ὁ θεὸς θέλησε νὰ ματῆχοῦσε τὸ φῶς, καὶ ἔπειτα ἀπλώνει τὸ χέρι γιὰ νὰ πάρει ἔ, τὸ καθὼς ἔχει εὐχαρίστηση νὰ τοῦ δώσει.

Ἄπ' τὸ Τοπκουλάρ ξεκινήσαμε γιὰ νὰ πάμε τὸ μεσημέρι στὸ Ponte-Piccolo καὶ ἀπὸ κεῖ στὸ Ponte-Grande¹⁾. Αὐτὰ εἶναι δύο χωριὰ ἔπου βρῖσκονται δύο πέρσινα γεφύρια πάνω πάλω μακρὰ καὶ ἀπ' αὐτὰ περνοῦν καὶ λατομὸ τῆς θάλασσας, ποὺ κάνει ἐπὶ δύο ἄμορφες λίμνες. Τὴν ἄλλη μέρα φτάσαμε στὴ Σηλυβρία (Silivria) πολιτεία πολὺ καλιὰ, ἀπάνω σ' ἓνα βῆσιμα κοντὰ στὴ θάλασσα. Σ' αὐτὴ ἔπεισε κανένας πολὺ ὄρατα λείψανα τοῦ ἀστροῦ, ἔχει δὲ καὶ πολλοὺς Χριστιανοὺς, ἀλλὰ σχισματικοὺς. Δὲν ἀμέλησα νὰ πάω νὰ δῶ τὸν παπὰ τὸν, τὸν παρεκάλεσα δὲ νὰ μὲ ὀδηγήσει στὴν ἐκκλησιά του, πρᾶγμα ποὺ τὸ ἔκαμε μὲ πολλὴ προθυμία, γιὰτὶ ἤθελε νὰ μοῦ δεῖξει ἓνα ἅγιο λείψανο, ποὺ τὸ τιμοῦν οἱ Ἑλλήνες· καὶ βλέποντας ἓνα μικρὸ σακκουλάκι μεταξίνο μενεξεδένιο κρεμασμένο στὸ σταυρὸ τῆς Ἁγίας Τράπεζας τὸν ρώτησα τί ἦταν καὶ μ' ἀπάντησε πὼς μέσα στὸ σακκουλάκι ἦταν ἓνα μικρὸ κουτάκι καὶ μέσα σ' αὐτὸ πήγαινε τὴν ἅγια μετάληψη στοὺς ἄρρωστους.

¹⁾ Kutchuk-Tehekmédje καὶ Bujuk-Tehekmédje. Αὐτὰ τὰ δύο γεφύρια ἦταν ξύλινα τὸν καιρὸ ποὺ πέρασε ὁ Belon ποὺ ἐρχόταν ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος. (Observations, Paris 1688 σ. 150). Ὁ Paul Lucas ἔκανε δύο φορές τὸ ταξίδι ἀπ' τὴν Κωνσταντινούπολη στὴ Λάρισα. στὰ 1706 (ἐκδ. Paris 1712) καὶ στὰ 1714) ἐκδ. Rouen 1719, Amsterdam 1720, Rouen 1724) Τὴν πρώτη φορὰ οἱ νεωτέροι σταθμοὶ τοῦ ἦσαν ἡ Ἀδριανούπολη, ἡ Φιλιππούπολη, ἡ Δράμα, ἡ Θεσσαλονίκη καὶ τὸ Ἅγιον ὄρος καὶ ἀπὸ κεῖ πίσω πάλι ἡ Θεσσαλονίκη γιὰ νὰ πάη στὴ Λάρισα. ἔπειτα διήθεν στὴν Ἀθήνα· τὴ δεύτερη ἀπ' τὴν Κωνσταντινούπολη στὴ Λάρισα ἀκολούθησε σχεδὸν τὸ δρομολόγιο τοῦ Robeat. Γιὰ τὸν Paul Lucas βλ. Omont, Missionsarchéol. σ. 317 κέ. (Σημείωση τοῦ ἐκδότη).

Ἀπὸ καὶ πήγαμε στὴν Ριζιστό (Rodosto), μιὰ πόλη πολὺ ἑμορφή καὶ πολὺ ἐμπορική¹⁾. Εἶναι στὴν ἄκροθαλασσιὰ καὶ γι' αὐτὸ ἔχει μεγάλη συγκοινωνία μὲ τὴν Πόλη. Οἱ ἔμποροι ἀπλώνουν στὰ μαχαζιά τους τὰ πιά θύορρα ἐμπορευμάτά τους, ὅπως γίνεται στὰ παζάρια. Ἐνας ἀπ' τοὺς ἀμαξάδες ὅμως, ποὺ ἦταν ἀπ' τὴ Μακεδονία, τσακώθηκε στὴν πόλη αὐτὴ μ' ἕναν Τούρκο, κι αὐτὸς ἔβαλε στὸ νοῦ του νὰ μᾶς σφάζει. Ὁ καπιτζῆ μπασῆς δηλαδὴ ποὺ μᾶς ὠδηγοῦσε θύμωσε γιὰ τὴν κακομεταχείριση τοῦ Τούρκου ἀπ' τὸν ἀμαξᾶ τὸν δικὸ μας καὶ θέλησε ἀμέσως νὰ πάρει τὸ δίκιο δίνοντας του ραβδιὲς στὶς πατούσες, τιμωρία πολὺ συνηθισμένη στοὺς Τούρκους. Ὁ πρεσβευτὴς τὴν ὥρα ἐκείνη ἦταν περίπατο στὴν ἄκροθαλασσιὰ καὶ εἶχε μαζί του ἕνα μέρος ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους του καὶ τὸ ἄλλο μόνο ἔμεινε στὸ χάνι, ὅπου εἶχαμε καταφύγει, ἕνα χάνι τόσο μεγάλο καὶ εὐρύχωρο ποὺ ἔπαιρνε ὅλα τὰ ἀμάξια καὶ τὰ ζῶα μας χωρὶς νὰ μᾶς στενοχωρήσει. Περπατοῦσα μαζί μὲ τὸν χαντζῆ, ἔταν εἶδα τὸν δυστυχισμένο τὸν ἀμαξᾶ, ποὺ οἱ Τούρκοι τοῦ ἔβγαζαν τὰ παπούτσιά γιὰ νὰ τοῦ δώσουν τίς ξυλιές. Αὐτὸ μοῦ κίνησε τὴ συμπάθεια καθὼς καὶ τοῦ χαντζῆ κι ἄρχισε νὰ μαλώνει τὸν καπιτζῆ μπασῆ· κ' ἔτσι ποὺ μάλωσε πολὺ δυνατὰ καὶ μ' ἀγανάκτηση τὸν ἄκουσαν οἱ ἱπποκόμοι καὶ οἱ ἄλλοι υπηρέτες τοῦ Ἐξοχώτατου καὶ ἔτρεξαν ἀμέσως καὶ ρίχτηκαν ἀπάναν στοὺς Τούρκους, πάλι κρατᾶσαν τὸ δυστυχισμένο τὸν ἀμαξᾶ, καὶ τοὺς ἀνάγκασαν νὰ τὸν παρατήσουν. Τραυλῆξαν ἀμέσως τὰ μαχαίρια τους κ' ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος κι ἀπὸ τ' ἄλλο. Ἀλλὰ οἱ Τούρκοι βλέποντας τοὺς δικούς μας φρενιασμένους, ποὺ δὲν θ' ἄφηναν κανένα, τὸ σκασαν. Οἱ δικοὶ μας θέλουν νὰ τοὺς πάρουν τὸ κατόπι καὶ μὲ πολλὴ δυσκολία τὰ κατάφερα νὰ τοὺς κρατήσω. Γρήγορα εἰδοποίησα τὸν πρεσβευτὴ κι αὐτὸς γυρνώντας ἀμέσως στὸ χάνι μάλωσε τὸν καπιτζῆ μπασῆ γι' αὐτὸ ποὺ ἔκαμε· ἐπειδὴ δὲ μάθαμε πῶς οἱ Τούρκοι μαζεύονταν γιὰ νὰ μᾶς προσβάλουν προφυλαχτήκαμε τόσο καλά, ὥστε δὲν τόλμησαν νὰ μᾶς ἐπιτεθοῦν.

Τὴν ἄλλη μέρα φύγαμε πολὺ πρῶτὴ καὶ περπατήσαμε πέντε ὀλόκληρες μέρες χωρὶς νὰ βροῦμε καμιὰ πολιτεία τῆς προκοπῆς, μολοντί ὁ κάμπος εἶναι ὄρειότατος καὶ τόσο γεμάτος ἀπὸ κυνήγι, ὥστε ὁ Ἐξοχώτατος συχνὰ μᾶς σταματοῦσε γιὰ νὰ διασκεδάσει στὸ ἀναμεταξὺ κυνηγώντας· κι αὐτὸ μιὰ μέρα μ' ἔκανε νὰ κινδυνέψω νὰ χάσω τὴ συντροφιά. Γιατὶ κατεβαίνοντας ἀπ' τ' ἀμάξι καὶ περπατώντας πάντα μπρὸς πῆρα ἕνα ὄρομο, ποὺ τόσο μὲ ξεμάκρυνε ἀπ' αὐτόν, ποὺ πῆραν τ' ἀμάξια μας, ὥστε δὲν θὰ μπορούσα πιά νὰ τοὺς φτάσω, χωρὶς τὴ βοήθεια ἑνὸς Τούρκου, ποὺ μοῦ

¹⁾ Ὁ de Bruyn (σ. 67—208) λέει πὼς ἔχει 15000 κατοικοὺς. (Σημ. τοῦ ἐκδότη).

ἔδωσε στὴν περίστασι αὐτὴ πίσω μιὰ μικρὴ χάρη, ποὺ τοῦ εἶχα κάνει λίγο πρωτότερα. Ἦταν ἕνας καλὸς γεροντάκος, ποὺ τ' ἀμάξι του βρισκόταν στὴ μέση τοῦ δρόμου, ποὺ πήγαινα, καὶ ἤθελε νὰ τὸ τραβήξῃ στὴν ἀκρὴ γιὰ νὰ διευκολύνῃ τὸ δρόμο στ' ἀμάξι μας, ποὺ νόμιζε πὼς θὰ περνοῦσαν ἀπὸ κεῖ, καὶ μὲ παρεκάλεσε νὰ τὸν βοηθήσω, γιὰτὶ τὰ βόδια του ἦταν ξεζεμένα καὶ ἔβουκαν ἐκεῖ κοντά. Τὸ ἔκανα μ' εὐχαρίστηση καὶ δὲν φάνηκε ἀχάριστος. Γιὰτὶ βλέποντας πὼς τ' ἀμάξι μας ἐπιπρηναν ἄλλο δρόμο χωρὶς ἐγὼ νὰ τὸ ἀντιληφθῶ, γιὰτὶ εἶχα ξεμακρύνει, ἔβαλε τίς φωνές γιὰ νὰ μὲ εἰδοποιήσῃ· καὶ ἐπειδὴ ἔβλεπε πὼς ἂν γύριζα πίσω ἀπὸ κεῖ ποὺ εἶχα παραστράτησῃ δὲν θὰ μπορούσα πιά νὰ φτάσω τ' ἀμάξι, ποὺ ἔτρεχαν γλῆγορα, μοῦ ἔδειξε ἕνα συντομώτερο δρόμο ἀπὸ ἕνα ποταμάκι, ποὺ τὸ πέρασα ἀπὸ ἕνα κορμὸ δέντρου καὶ γιὰ νὰ στηριχθῶ μοῦ ἔδωσε καὶ τὴ βέργα του, ποὺ κέντρωνε τὰ βόδια του. Τὸν εὐχαρίστησα γλῆγορα γλῆγορα καὶ τρέχοντας δυνατὰ ἔφτασα τ' ἀμάξι, καὶ τότε σκέφτηκα πὼς ἔχουν δίκιο νὰ λέν πὼς τὸ καλὸ δὲν γάνεται ποτὲ καὶ πὼς πρέπει πάντα νὰ τὸ κάνει κανένας ὅπου μπορεῖ.

Περάσαμε τέλος τὴ Θράκη, διαβαίνοντας τὸν ποταμὸ Μαρίσσα (Marissa), ποὺ τὴν χωρίζει ἀπ' τὴ Μακεδονία. Τὸν ποταμὸ τὸν περάσαμε μὲ κόπο καὶ κίνδυνο, γιὰτὶ ἐκεῖς τὸν εἶναι πλατὺς καὶ ὀρθογώνιος, οἱ βάρκες, ποὺ χρησιμοποιεῖν γιὰ τὰ πέρασμα, εἶναι τόσο ἄσπαστοι ὥστε ἐπρεπε νὰ σηκώνουμε μὲ τὰ χέρια μας τ' ἀμάξι γιὰ νὰ τὰ μπάσουμε μέσα. Ἐπειδὴ δὲ δὲν μπορούσε νὰ περάσει παρὰ μὴς μόνον ἀμάξι σὲ κάθε ταξεῖδι, χρειαστήκαμε πολὺν καιρὸ γιὰ νὰ περάσουμε τὰ ἀμάξια μας καὶ εἰκοσι ἀλογοπατῆρα γιὰ νὰ καθάλλα. Στὸ ἀναμεταξὺ ἦρθε μιὰ συνοδεία ἀπὸ Τούρκους, ποὺ ἤθελαν κι αὐτοὶ νὰ περάσουν. Κι ὅταν τοὺς εἶπαμε πὼς ἀφοῦ ἡμεῖς εἶχαμε ἀράδα ἐπρεπε νὰ περιμένουν γιὰ νὰ περάσουμε ὅλοι μας, δὲν ἔδωσαν καμιὰ σημασία καὶ εἶπαν πὼς ἤθελαν τὴ μιὰ ἀπ' τίς δυὸ βάρκες γιὰ νὰ περάσουν αὐτοὶ καὶ ἡ ἀκολουθία τους, πράγμα ποὺ ἤθελαν τρία ἢ τέσσαρα ταξεῖδια γιὰ νὰ τὰ κάμουν· καὶ βλέποντας πὼς δὲν εἶχαμε κα-

1) Belon. Observations σ. 141. «Γεφύρι στὴ Marissa δὲν ἔχει, γι' αὐτὸ πρέπει νὰ τὴ περάσει κανένας μὲ τὴν βάρκα. Τὸ συνηθισμένο εἶναι νὰ δίνει ὁ ἀνθρώπος μαζί μὲ τὸ ζῶο γιὰ τὸ πέρασμα ἕνα ἄσπρο. Μόλα ταῦτα δὲν ξεπερδεύσαμε παρὰ μὲ 15 ἄσπρα γιὰ μᾶς καὶ γιὰ τὸν ὀδηγὸ μας. Γιὰτὶ ἡ φιλαργυρία τῶν Τούρκων εἶναι τόση, ὥστε ὅταν βροῦν εὐκαιρία μ' ἕναν ξένο, παίρνουν ὅσα μποροῦσαν καὶ θέλεις δὲ θέλεις θὰ πληρώσεις ὅ,τι ζητήσουν. Γιὰτὶ τέτοια εἶναι ἡ φιλαργυρία τους ὥστε οὔτε τὸν πατέρα τους δὲν ὄφειναν ἂν εἶχαν εὐκαιρία νὰ τοῦ πάρουν κάτι τι». [Ἀξίζει νὰ σημειωθῇ ὅτι ὁ de Dreux τὴ Θράκη, ποὺ εἶναι πέρα ἀπὸ τὸν Ἔβρο, τὴν ὀνομάζει Μακεδονία. Ἴσως αὐτὸ δὲν εἶναι ἄσχετο πρὸς τὴν παλιὰ βυζαντινὴ διαίρεση ποὺ ἔφερε τὴ Μακεδονία ὡς τὸν Ἔβρο καὶ θεωροῦσε ὡς πρωτεύουσά της αὐτὴ τὴν Ἀδριανούπολη.—Σημ. τοῦ μεταφραστή.]

μὰ ὄρεξι νὰ τοὺς κάνουμε τὴ χάρη, ἀρχισαν νὰ ζητοῦν διὰ τῆς βίας, διὰ τὸν θῆλαμε νὰ τοὺς δώσουμε μὲ τὸ καλὸ, καὶ κοντεῦσαμε νὰ πιαστοῦμε, ὅταν ὁ πρεσβευτὴς βλέποντας πὼς ἓνα μέρος ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους μας βρισκόταν πιά ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος τοῦ ποταμοῦ, αὐτὸ δὲ ποὺ ἔμεινε δὲν θὰ μπορούσε νὰ ἀντισταθῆ, καὶ πὼς γι' αὐτὸ θὰ ἦταν προτιμότερο νὰ ὑποχωρήσουμε παρὰ νὰ τσακωθοῦμε σὲ ὦρα ἀκατάλληλη, μᾶς εἶπε νὰ βάλουμε μέσα τὰ ἔπλα μας καὶ ν' ἀφήσουμε τοὺς ἀντιπάλους μας νὰ πάρουν τὴ μιά βάρκα. Τὴ διαταγὴ του τὴν ἀκούσαμε καὶ μείναμε πέντε ἢ ἕξι ὥρες γιὰ νὰ περάσουμε τὸ ποτάμι, κ' ἔτσι φτάσαμε ἀργὰ στὴ Βήρα. Ἡ Βήρα εἶναι μιά μικρὴ πόλη πολὺ παλιά, ἔπου μόνο μερικὲς πλευρὲς μένουν ἀπ' τὸ κάστρο³⁾. Ἐδῶ μείναμε ἀρκετὰ, κ' ἔτσι βρήκα καιρὸ νὰ πάω νὰ δῶ τὸ τζαμί, ποὺ εἶναι πολὺ ὀμορφο. Ὁ ἱμάμης, ποὺ εἶναι ὁ παπᾶς του, μοῦ ἔδειξε πολλὰ μνημῆματα μὲ ἐπιτάφια ἐπιγράμματα, καὶ ἀπ' αὐτὰ κατάλαβα πὼς ἦταν ἄλλοτε ἐκκλησιά. Πέντε ἕξι ἀνεδήχκαμε ψηλὰ στὸ μιναρέ, ποὺ εἶναι ἓνας μικρὸς πύργος πολὺ ψηλὸς κι ἀπ' αὐτὸν ὁ ἱμάμης φωνάζει τοὺς Τούρκους νὰ προσευχηθοῦν. Ἀπὸ ψηλὰ ἀπ' τὸν πύργον αὐτὸν θαυμάζαμε τὴν ὀμορφίαν τοῦ κάμπου ποὺ ἐξανοίγαμε, ὅταν σηκώθηκε ἓνας ἄερας, ποὺ τράνταζε τὸν πύργον μὲ τὴν δύναμη, ὥστε γομώσαμε μὲ τὴν ἰσχύον, κ' ἔτσι κατεβήκαμε πολὺ γρηγορώτερα παρ' ὅτι σκεφθήκαμε. Τὴν ἄλλη μέρα πήγαμε στὴ Μάχη, μιά πόλη πολὺ παλιά, ἔπου βρήκα ἓναν τάφο περὰ πόρτα ἀπὸ ἄσπρο μάρμαρο καὶ παρετήρησα τὰς τέσσερες γωνίαις στὸ βάθος του τέσσαρα ἐξογκώματα ἀπάνω κάτω ἓνα πάλιν πρὸς ἄπάνω τους ἀκουμποῦσαν μιά πλάκα μαρμάρηνη, γιὰ νὰ σκεπᾶσούν ὅτι οἱ ἀρχαῖοι συνήθιζαν νὰ κλείνουν μέσα στοὺς τάφους. Ἀπάνω στὴν πλάκα αὐτὴ ἔδωξαν τὸ νεκρὸ σῶμα καὶ τὸ σκέπαζαν μ' ἓνα ἄλλο μάρμαρο. Εἶδα αὐτὸ τὸ ἐπίγραμμα χαραγμένον μὲ ἑλληνικὰ γράμματα Ὁ πατὴρ Κόϊντος εἰς τὸν ἀγαπητὸν υἱὸν Ἀθρήλιον Κόϊντον, παιδίον χρηστόν. Κοντὰ στὸ μνημεῖον αὐτὸ, ποὺ βρίσκεται ἀπάνω σ' ἓνα ὑψωμα πλησίον στὴ θάλασσα, εἶναι ἓνα εἶδος παρεκκλησιῶν, ποὺ ἔχει στὸ μέσον ἀπάνω σ' ἓνα στρίποδο ἓνα μεγάλο φέρετρο, σκεπασμένον μ' ἓνα νεκρικὸ πέπλον πράσινον· καὶ πρὸς τὸ μέρος τοῦ κεφαλιοῦ εἶναι ἓνα μεγάλο σαρίκι, ποὺ τὸ διατηροῦν τόσο καθαρὸ ὅαν νὰ ἐπρόκειτο νὰ τὸ χρησιμοποιοῦσαν, καὶ στίς δύο πλευρὲς εἶναι δύο βάζα γεμᾶτα ἀπὸ λίπος. Ρώτησα τὸν Τούρκο ποὺ φυλάγει τὸ μνημεῖον, τί χρειάζεται τὸ λίπος, καὶ μ' ἀπάντησε πὼς ἦταν ἱερὸ πρᾶμα, ποὺ μ' αὐτὸ ἔτριβαν τοὺς ἀρρώ-

³⁾ *Belon* σ. 141. «Ἀντίκρου ἀπ' τὸ λιμένα, σὲ ἀπόσταση ἐνὸς τέσσαρτου τῆς λεύγας περᾶσαμε μιά μικρὴ πόλη ἀπάνω σ' ἓνα λόφον σὲ πολὺ ὀμορφο μέρος, ποὺ τὴν λέβ Βήρα, ποὺ εἶναι κλεισμένη γύρω μ' ἓνα παλιὸ κάστρο». Πρόκειται γιὰ τὴ κοινότητα Φήρα. 10 ὥρες βορειῶς τῆς Μάχης καὶ 1/2 ὥρα ἀπ' τὴ Μαρίτσα. [Σημ. τοῦ ἐκδότη].

στους, και πώς τιμούσαν πολύ αυτόν, που ήταν το σώμα του εκεί, γιατί ήταν ένας από τους πιο γενναίους αξιωματικούς του στρατού των, που πέρασε απ' την 'Ασία στην Εδώπη. Είδα επίσης σε μια άκρη της πλατείας ένα ύψωμα από πέτρες. 'Εκεί μου είπαν ήταν το θέατρο, όπου οι αρχαίοι μιλούσαν στο δημόσιο.

Φεύγοντας απ' εκεί την άλλη μέρα περάσαμε απ' την Γκιουμουρτζίνα (Kymargina)¹⁾, μια μικρή πόλη πολύ παλιά, όπου βρίσκονται ακόμα μερικά ερείπια ενός μεγάλου κάστρου και πέντε λευγες απ' εκεί βρήκαμε μια άλλη πόλη, που όλα τα τείχη της σφύζονται ολοκληρωτά, έξω απ' τα χαλάσματα που έκαναν όταν την πήραν. 'Ο δρόμος μας πήγαινε πλάι απ' τα τείχη αυτής της πόλης χωρίς να περνούσαμε ανάγκη να μπούμε μέσα. 'Αλλά ο προσευτής διάταξε να σταθμεύουμε, για να μας δώσει την ευκαιρία να πάμε να δούμε, τι αξίζει να δη κανένας. Πρώτα απ' όλα θαύμασα τον περίεργο τρόπο που είναι κτισμένα τα τείχη, γιατί στο μέρος του περιόλου έκαναν γύρο γύρο από την πόλη παρά πολλά μικρά τόξα και άπάνω σ' αυτά είναι ο δρόμος που γοημίζεται για τις περιπολίες.

Μόλις μπήκαμε, οι κάτοικοι βρήκαν απ' τα σπίτια τους για να μας δουν και να μας περιεργαστούν με άλλη τόση περιέργεια, όση είχαμε και μετ' αυτά να περιεργαστούμε την πόλη τους. Και βλέποντας πως οι περισσότεροι ήταν χριστιανόι τους παρακάλεσα να μου δείξουν την εκκλησιά τους πράγμα που το έκαναν με ευχαρίστηση. Είδα τότε με λύπη μου ότι η εκκλησιά αυτή, που άλλοτε ήταν μια απ' τις όμορφότερες εκκλησιές της 'Ελλάδας, είχε αρχίσει να γκρεμίζεται γιατί δεν τη συντηρούσαν και μετ' καλή γυναικοδολα βλέποντας τη λύπη μου μ' έκαμε νόημα να την ακολουθήσω για να δω μια άλλη εκκλησιά, που μου δείξε κλαίοντας, σε κατάσταση πολύ πιο αξιοθάκρυτη, και μετ' τα χέρια και μ' άναστενάγματα μου

¹⁾ Gumur djina. *Belon* σ. 137. «Βρήκαμε μια μικρή πόλη Commercine, που είναι μισή μέρα δρόμο μακριά απ' την Μπουρού (Bouron), όπου είχε, τι είδος κρέας θέλαμε ν' αγοράσουμε. 'Χει ερείπια ενός μικρού κάστρου, και μέσα είναι η εκκλησιά των 'Ελλήνων χριστιανών. Γιατί στο χωριό κατοικοῦν 'Ελληνες και λίγοι Τούρκοι». Σελ. 139, 140. «Σακοιλουθώντας το δρόμο μας προς την Κωνσταντινούπολη, όταν αρχίσουμε να ανεβαίνουμε το βουνό και είμαστεν πιά ψηλά, κοιτάσαμε πίσω μας... Βλέπαμε το χωριό Commercine που είναι μέσα σε μια μεγάλη πεδιάδα. 'Ο δρόμος του κάμπου αυτού ήταν ο ίδιος και μεγάλος παλιός δρόμος που πήγαινε απ' τη Ρώμη στην Πόλη και ήταν σφωμένος με πολύ μεγάλες πέτρες πελεκημένες με τον αρχαίο τρόπο, γιατί απ' τη Μπουρού ως τη Γκιουμουρτζίνα και έπειτα απ' τη Γκιουμουρτζίνα ως το Σαπτσιλάρι επειδή ο δρόμος ήταν δύσκολος μέσα σε χώματα παλιά οι Ρωμαίοι τον έστρωσαν και ακόμα και τώρα σφύζεται ολοκληρωτά». Για το ρωμαϊκό αυτό δρόμο που ήταν η Via Egnatia που πάει απ' το Δυρράχιο στην Κωνσταντινούπολη βλέπε *Tafrafi*, Thessalonique au quatorzième siècle σ. 121—122.

Σ. Φ. Κουριανίδης. η δράση κατά το 1666.

δωσε να παραγάγει τους τα μετέωρα
αυτά των χροσισαγα σπυδαία της υπα
της δυστυχίας τους.

Περικρατεια με προσοχη την ευγνω
σταν αυτη, με κερδη αυ την εγγη του εχα
δω ερωδωρεα, μα εχου ευνοια εβρεσε
κωννας τους ηταν εχου στο ακορρ ιδε
ρη και ηχοσιδρεη. Καλυβα τους ηταν
αριστοιενη ε την εμνηση, εδ η γκουνα
του εμνε ανορα, η εμνηση ην ηταν οια
δω η εμνησια, να ημνησια
δω κόνον η εμνησια ηταν κατ
δεσφαινη, εμνησια η ευγνωσια
ηταν γκαδη εδω κονωρη και δεσφαι
κω μαρκαινος ημνησια, εδ η ανουδρημαδα
του εδχανε εδω κεραιο ηταν εμνησια
μα εδω εδω δυστυχισμενο το εο. Παρθενη
προα αυτα και γαις τοιχο ημνησια εδω
μυραεις με αυε ποσινηαδε χουδαηφικε
δω εδω εδχανε παρθενη εδω η ευγνωσια
ηταν εμνησια εμνησια κωγα εμνησια. Ε εμνησια ην εδ
η εμνησια εμνησια ενα μωο εμνησια εδω εδ
εμνησια εμνησια εμνησια εμνησια εμνησια εμνησια

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

2. Τ. Κερραιός. Η Όρμη ζα 1666.
Επίθεσιον. Μαρίνα. Μορρα

ὁ ποταμὸς αὐτὸς γὰρ ἴδαν ὄρεα γ' ὄρεα κατε-
τραμείνας ἐκ κορυφῆς αὐτῶν τῶν ὄρεων ἀγὰ μὲν
αὐτῶν ὑποσέκουσιν εἰς συχνὰ κρημνισθῆναι ὅσον
τοῖς ἰσθμοῖς. Ἡ ὄρμη αὐτῆς εἰς τὴν γῆν ὅθεν
περιεῖ (Peritery) ἴσως ἵσως ὡς πρὸς τὴν
ἐκβασιοναν ὅθεν ἔχεις ἀποστέλλου αὐτῶν τοῦ χι-
μαίους ἔχοντα εἰς ἔνας χιμαίους.

Εἰς τὴν ὄρμη τὸ ἄσπετον τῶν ὄρεων. Καθὼς δὲ ἴ-
δε ὁ ἀναγνώστης αὐτὸν ὅθεν ἔχεις βίβλα ἡ
καὶ ἴδαν γὰρ τῆς γῆς καὶ τῆς κατὰ τὴν γῆν
πᾶς, καθὼς ἡ γῆ τῆς ὄρμης καὶ τῆς ἀγρονομί-
ας τῆς. Εἰς τὴν ὄρμη δαδαν ὄρεα ὄρεα κα
κατὰ τὴν αὐτῆς οἰκιστῶν καὶ αὐτῶν ὄρεων τῶν
ἰσθμῶν, πᾶσι μόνον εἰς ὄρεα ὄρεα δα ὄρεα
κατὰ τὴν τὸ ἀναγνώστη ὄρεα γὰρ ὄρεα εἰς τὴν
κατὰ τὴν πᾶς γῆν καὶ γῆς τῆς ὄρμης ἴσο.

εἰς τὴν Όρμη ζα ἔχοντα τῶν τοπωνυμῶν
τῶν ὄρεων, ὁ ὄρεος γῆν ο. ὄρεος γῆν ὄρεος Μορρα
καὶ τῆς γῆς Μορρα. Ἡ ὄρμη καὶ ὄρεος γῆν ὄρεος
ὁ ὄρεος γῆν ὁ Μορρα ὄρεος καὶ ὄρεος γῆν ὄρεος
ὄρεος γῆν καὶ ὄρεος γῆν ὄρεος γῆν ὄρεος γῆν
ὄρεος γῆν ὄρεος γῆν ὄρεος γῆν ὄρεος γῆν
ὄρεος γῆν ὄρεος γῆν ὄρεος γῆν ὄρεος γῆν
ὄρεος γῆν ὄρεος γῆν ὄρεος γῆν ὄρεος γῆν

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΤΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

Ἡ ΘΡΑΚΗ 1666-1669

Αδριανούπολις

υπόμνημα εἰς. Robert de Dreux.

α. 4-5

Υπόμνημα

Ὁ εἰς. Robert de Dreux, ναυάρχου, ὡς ἔχεται
 εἰς τὸ βιβλ. τῆς Κωνσταντινουπόλεως τῆς Ἰατρικῆς
 περιβόλου de la Haye-Vantelet, σὺν, καὶ ἐπι-
 λέξεσιν τῶν ἰατρῶν συγγραφεῶν ἐν αὐτῷ ὄντων
 ἐξ ἑξῆς τῶν, ^{«Voyage en Turquie»} ὅτι εἰς ἀναγνώσας
 τῶν συγγραμμάτων ἀποβύλας εἰς τὴν Ἐθνικὴν Βιβ-
 λιοθήκην ἐν Πάρισι τὸ ἀρ. 4962 ἐν
 τῷ κειμένῳ. Τὸ ἐπιθετικὸν ἰδιοφύκτον
 ὡς οὐ. On ont εἰς τὴν Revue des Etudes Grecques
 τ. 24^e (1901) ἂν Αἰγύπτου συγγραφεῶν ὡς

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ἐξ ἑξῆς τῶν καὶ εἰς τὴν ἀναγνώσας τῶν
 ἐξ ἑξῆς τῶν καὶ εἰς τὴν ἀναγνώσας τῶν
 καὶ εἰς τὴν ἀναγνώσας τῶν καὶ εἰς τὴν ἀναγνώσας τῶν
 καὶ εἰς τὴν ἀναγνώσας τῶν καὶ εἰς τὴν ἀναγνώσας τῶν

Ὁ Ἰάκωβος περιβόλου εἰς τὴν Ἀδριανού-
 πόλιν, ὅπου ἐν τῷ ὄντι εἰς τὴν ἐπιπέδον
 ἐν Ἰουλίῳ 1666 καὶ ἐπέφευγε εἰς Κωνσταντι-
 νόπολιν ἐν Αἰγύπτῳ ἐν τῷ ἔτει
 τῆς Ἰσπανίας εἰς Βεδίγγαν ἐπὶ ἀναγνώσας
 ἐν Αἰγύπτῳ 1668.

Καὶ εἰς τὴν Κωνσταντινουπόλιν ἐπέφευγε εἰς
 Ἀδριανούπολιν, καὶ εἰς τὴν ἀναγνώσας τῶν
 ἐν Ἰουλίῳ ἐν Μαγνησίᾳ ἐν 1669.

Μετὰ τὸν 1930.

A. A. Σ.

Des Decisions A. S. 106 - 115

Ἐπιτομὴ τῆς Ἰστορίας Α 2 195